Városi versenyképesség értelmezése az önként vállalt és kötelező önkormányzati feladatok tükrében

Ferenczi Annamária, Nagy Zsombor

Budapesti Corvinus Egyetem

Regionális és környezeti gazdaságtan MSc

Konzulens: Porhajas Gábor László

2022

Budapest

Tartalom

1. Bevezetés 3

1.1. Kutatás előzménye 3

1.3. Kutatási kérdés és hipotézisek bemutatása 4

1.2.Kutatási módszertan 5

2. Szakirodalmi feldolgozás 10

2.1. Városi versenyképesség fogalma 10

2.2. A politika hármas fogalma a versenyképesség kutatásban 13

2.3. Jogszabályi háttér és stratégiai dokumentumok vizsgálata a politikai dimenzió mentén 15

2.4. Gazdasági fejlesztési típusú tervek vizsgálata a politikai dimenzió mentén 17

3. Kvantitatív eredmények 24

3.1. Versenyképességi mutató megalkotása 24

3.2. Önként vállalt feladatok versenyképességi mutatószám a vizsgált településeken 29

3.2.1. Paks: az atomerőmű adta gazdasági lehetőségek 29

3.2.2. Tiszaújváros: kiemelkedő kötelező feladatra fordított kiadások 32

3.2.3. Szentendre: a „nem kötelező feladatok" városa 35

3.2.4. Gödöllő: konszoldiált költségvetés 38

4. Konklúzió és további kutatási lehetőségek 41

5. Irodalomjegyzék 44

Felhasznált irodalom 44

Jogszabályi források 46

Költségvetési rendeletek 47

Gazdasági fejlesztési dokumentumok 51

Weboldal források 52

Mellékletek 53

Ábrajegyzék: 56

1. Bevezetés

Napjainkra, a többi között, egy olyan tendencia rajzolódott ki, amelyben párhuzamosan nőnek a globális interdependenciák, valamint ahol egyértelművé válik a városok szerepének növekedése és felértékelődése mind nemzeti, mind pedig a nemzetközi porondon egyaránt. Az urbanizációs folyamatok arra engednek következtetni, hogy 2030-ra a világ lakosságának kétharmada városlakó lesz. Ennélfogva elengedhetetlen a városok mint aktorok szerepével foglalkozni, megvizsgálni milyen lehetőségek állnak rendelkezésükre, ami a sikerességüket illeti. Egyéb tevékenységeik mellett részt vesznek a munkaerő, tőke és szolgáltatások nemzetközi áramlásában (Varga-Teveli-Horzsa, 2021).

A városokat érdemes a versenyképesség szempontjából górcső alá venni, ugyanis ez egy jó indikátora lehet a települési fejlődésnek. A versenyképesség definíciója tulajdonképpen gyűjtőfogalom, melynek szakirodalmi feldolgozottsága mind nemzetközi, mind hazai szinten széles spektrumon mozog. Időben változó, dinamikus tartalommal bír és a globális interdependenciák szövevényesebbé válásával változik, illetve az azt kutató szakértő diszciplináris megközelítésétől is függ.

Összegzésképpen elmondható, hogy kutatómunkánk során egyértelművé vált, a klasszikus gazdasági tényezők mellett nem elhanyagolható a puha faktorok vizsgálata sem. Célunk az volt, hogy egy esetlegesen hiányzó indikátorra felhívjuk a figyelmet, ami a „soft” dimenzió vizsgálata során számos tanulmányban érintőlegesen jelent meg, más jelentéstartalommal szerepelt vagy egyáltalán nem került tanulmányozásra. Következésképpen elengedhetetlennek tartottuk egy újabb perspektíva bevonását a városi versenyképesség kutatásába. Így jutottunk el a városi versenyképesség elemzése során oda, hogy ezt összekapcsoljuk az önkormányzati költségvetések önként vállalt és kötelező feladatainak vizsgálatával. Ilyen jellegű megközelítéssel egyelőre nem találkoztunk a tudományos porondon.

1.1. Kutatás előzménye

A kiindulási feltevésünk eredetileg a nemzetközi porondra vonatkozott, ahol megvizsgáltuk volna a városi versenyképesség értelmezéseit. Azonban adat és idő hiányában tovább szűkítettük a lehatárolást: koncentrikus körökben gondolkodtunk, amelyben a külső kört a posztszocialista térség bizonyos települései alkották volna, a legbelső kört (ld. Burgess városi térszerkezet modelljében a CBD, illetve Thünen telephelyelmélete) pedig a HÉTFA Járásszékhely monitor 2020 rangsorának 1-10.

helyezett településeit tettük meg, leszámítva a megyei jogú városokat/megyeszékhelyeket.

A magas elemszám következtében elvetettük ezen tervünket és tovább szűkítettük a vizsgált települések körét. Az azt követő, végleges lehatárolás a lentebb olvasható módon alakult. Távlati célunk volt a pályázatok és a költségvetési adatok kapcsán egy komplex mutatót létrehozni a magyar települési versenyképesség vizsgálatára. Szerettük volna megnézni, hogy egyes városok milyen pályázatokat nyertek el, mekkora részben kaptak anyagi vagy beruházási támogatást, ami a versenyképességük növekedéséhez hozzájárult.

1.3. Kutatási kérdés és hipotézisek bemutatása

Az időbeli, illetve szakmai tudásbeli korlátok miatt tartottuk célszerűnek maximum egy hipotézis megfogalmazását. Ezzel párhuzamosan, ahogyan haladtunk előre a kutatásunkkal, realizáltuk, hogy az online elérhető adatok nem egységesek, sokszor hiányosak és/vagy töredezettek. Végezetül csupán néhány település válaszolt e-mailes megkeresésünkre, így jutottunk el a lentebb ismertetett négy város elemzéséhez.

Végleges kutatás kérdések:

K1: Lehet-e a városi versenyképességet a magyar járásszékhelyek tekintetében az önként vállalt feladatokra kiszámolt mutatónk mentén vizsgálni?

K2: A HÉTFA járásszékhely monitorával megegyező rangsort kapunk a saját mutatónk alapján?

K1 kérdésünket kvantitatív, statisztikai adatok elemzésével és saját mutató számításával vizsgáltuk, míg a K2 kérdést az elérhető HÉTFA kutatás és a lentebb ismertetett ITS/IVS dokumentumok kvalitatív elemzésével kívántuk megválaszolni.

Végleges hipotézisek:

H1: *Az önként vállalt feladatok nagysága megmutatja, hogy egy város sikeresen vagy sikertelenül tudja kiaknázni a pénzügyi forrásait (mutatószám > 1 magasabb finanszírozás, mutatószám < 1 alacsonyabb finanszírozás).*

A hipotézisünket az első, kutatási terv bemutatása után kapott instrukciók és a kutatás során bekövetkező folyamatos fogalmi, tartalmi, időbeli lehatárolás szerint alakítottuk, így jutottunk el a végleges formátumhoz.

1.2.Kutatási módszertan

A Lengyel Imre által megalkotott piramismodell (Lengyel, 2003) csúcsában szereplő célból, azaz az életminőségből, életszínvonalból, kiindulva vettük alapul a HÉTFA Kutatóintézet 2020-ban kiadott Járásszékhely monitorját (HÉTFA, 2020). Az alábbi feltevésre támaszkodtunk: minél élhetőbb egy település, annál versenyképesebb. Érdemesnek találtuk ezt a területet arra, hogy feltérképezzük az imént említett kutatásban az 1-10. helyen végzett járásszékhelyek versenyképessége az önkormányzatok önként és kötelező feladatainak az összefüggéseit, az önként vállalt feladatok nagyságát a kötelező feladatokhoz képest. Fontos kiemelni a kutatásunk módszertanában, hogy eltekintettünk a megyei jogú városoktól, mivel a járásszékhelyekben kisebb mértékben lehet tapasztalni a kötelező politikai támogatást, emellett a Modern Városok Program (250/2016. (VIII. 24.) Korm. rendelet) keretében többletforráshoz jutnak a járásszélhelyekhez képest, amelynek következtében torz eredményt kapnánk.

Dolgozatunkban Barta Mártonnal és Balás Gáborral ellentétben (Barta és Balás, 2012) egy már létrejött kutatást vettünk alapul, az említett HÉTFA Kutatóintézet által 2020-ban publikált, 2018-as Járásszékhely monitort. Ezen kutatásból kiemeltük az általuk legversenyképesebbnek, legélhetőbbnek ítélt tíz járásszékhelyet. Megvizsgáltuk hogyan alakultak az önkormányzatok kötelező és önként vállalt feladatainak kiadásai, melyik önkormányzat milyen tételeket szerepeltetett a költségvetési rendeletében/zárszámadásában. Fontos megjegyezni, hogy egyes településeken az előbbi adatsor állt rendelkezésünkre, míg más települések az utóbbi dokumentumot tették közérdekűvé.

A teljesség igényéhez mérten, szeretnénk röviden ismertetni a HÉTFA kutatást, szigorúan koncentrálva a monitor azon elemeire, amelyek szervesen kapcsolódnak a kutatásunkhoz. A HÉTFA járásszékhely monitor leginkább a magyar járásszékhelyek élhetőségét, életminőségi szempontjait vizsgálta, majd a kutatásuk legvégén ismertették a rangsort, amelyet pontozásos módszer alapján állítottak fel. Az indexhez a 2012-es, 2017-es és 2018-as adatokat vették alapul.

A járásszékhely kutatás alapja, hogy a 2013-ban bevezetett járási rendszer (Magyar Közlöny 107. szám, 2012) egy új funkciót adott bizonyos településeknek: járásszékhelyekké avanzsálódtak, amelynek következménye, hogy még nagyobb területi csomópontokká léptek elő. A 2010-es adat az új járási rendszer bevezetése előtti utolsó adathalmaz, ezzel került összehasonlításra a jelenlegi rendszer a 2018-as adatoknak

köszönhetően. Ezzel szemben kutatásunkban idősoros elemzést alkalmaztunk, a 2014-2022 közötti adatokat vizsgáltuk. Nem fejeztük be vizsgálódásunkat a 2018-as adatoknál, mivel célunk nem a HÉTFA kutatás kiegészítése, hanem a kiindulási alapból egy új dimenziót nyitni a magyar települések versenyképességének tekintetében. A dolgozatunk végén még ezen megfigyelésre, kiindulásra vissza fogunk térni.

Melyik tíz települést tekintettük a kutatásunk alapjának? Mint látható a HÉTFA kutatás rangsorában, a legjobban teljesítő tíz járásszékhely között találhatók megyei jogú városok is, azonban ezeket nem tettük elemzésünk tárgyává. Érdemes azonban kiemelni, hogy módszertanunkkal nemcsak a járásszékhelyekre szeretnénk egy új mutatót létrehozni, egy új dimenziót bemutatni, hanem a továbbiakban szélesebb körben szeretnénk kutatni.

A vizsgált települések/járásszékhelyek a HÉTFA járásszékhely monitor eredeti rangsora alapján:

1. Szentendre
2. Gödöllő
3. Paks
4. Dunakeszi
5. Tiszaújváros
6. Budakeszi
7. Balatonalmádi
8. Balatonfüred
9. Komárom
10. Gárdony

A kiválasztott tíz településnek kiküldtünk egy adatbekérő e-mailt, amelyre négy válasz érkezett. Szentendre, Gödöllő, Paks és Tiszaújváros önkormányzataitól részletes leírást kaptunk arra vonatkozóan, merre és hogyan találjuk meg a költségvetési rendeleteket, illetve ezen belül milyen felbontásban szerepelnek az önként vállalt és kötelező feladatok. A kutatás koherenciájának megtartása végett a 2014-2022 közötti időszakot vizsgáltuk, ugyanis Paks város önkormányzati honlapján a legkorábbi adatok 2014-től álltak rendelkezésünkre.

Jelen munkánk tartalmi-terjedelmi korlátait figyelembe véve csupán az Integrált Településfejlesztési Stratégiájában/Integrált Városfejlesztési Stratégiájában (továbbiakban: ITS/IVS) foglalt átfogó célokkal, tematikus stratégiai célokat vesszük

górcső alá, a részletesebb operatív szintre már nem térünk ki. Nélkülözhetetlen továbbá kihangsúlyozni, hogy elemzésünk középpontjában az önkormányzati gazdálkodás áll, nem pedig a tágabb értelemben vett gazdasági terület. Ami az önként vállalt feladatokat illeti, nem részletezhető milyen költségtételekből tevődik össze, ugyanis nem mindegyik önkormányzati költségvetés tünteti fel ezeket az elemeket.

Ugyanakkor kulcsfontosságú kikötni, hogy az egységes vizsgálati szempontok betartása végett nem vizsgáljuk az idegenforgalmi adót, mert torz eredményeket hozna. Tudniillik, túlságosan felülreprezentálná Szentendre és Gödöllő városi versenyképességét, tekintettel a vonzó turisztikai desztinációs mivoltukra (ld. Magyar Turisztikai Ügynökség, 2021 és Dávid, 2011). Másrészt a gépjárműadó szintén nem képezte vizsgálatunk tárgyát, ugyanis, egyfelől ez számottevően függ a település méretétől. Tehát ennek értelmében minél nagyobb a település, annál többen élnek ott, így több autó van jelen az adott városban. Mindent összevetve ez torzíthatja a kapott eredményt. Másfelől a COVID-19 okozta világjárványra adott válaszként hozott rendkívüli intézkedések és a veszélyhelyzet bevezetése miatti különös jogrend miatt zárjuk ki a vizsgálatból ezt az adónemet. A Kormányrendelet az alábbiak szerint fogalmaz:

> *„A Magyarország 2020. évi központi költségvetésének a veszélyhelyzettel összefüggő eltérő szabályairól szóló 92/2020. (IV. 6.) Korm. rendelet (a továbbiakban: Korm. rendelet) 4. §-a a Magyarország 2020. évi költségvetéséről szóló 2019. évi LXXI. törvény (a továbbiakban: Kvtv.) 37. § (1) bekezdés a) pontja szerinti, a települési önkormányzat által beszedett gépjárműadónak a települési önkormányzat költségvetését megillető, %-os mértékétől, valamint az államháztartásról szóló 2011. évi CXCV. törvény 83/A. §-ában foglalt gépjárműadó megosztási kötelezettségtől történő eltérő szabályrendszert állapít meg. A Korm. rendelet 4. § (1) bekezdése szerint a Kvtv. 37. § (1) bekezdés a) pontjában meghatározottaktól eltérően a gépjárműadóról szóló törvény alapján a belföldi gépjárművek után a települési önkormányzatot az általa 2020. évben beszedett gépjárműadó nem illeti meg.”*

Végezetül, mivel a többi adóbevételi forrás (pl. ingatlanadó, kommunális adó) mértéke elenyésző, illetve nem létezik mindegyik településen, szintén nem képezi elemzésünk tárgyát (Magyarország Kormánya, 2020).

A politikai dimenzió (intézményi értelemben véve) mellett a fókuszunk a kutatásunk során az önként vállalt és kötelező feladatokra irányult. Célunk volt megtudni milyen mértéket ölel fel az önként vállalt feladatok kiadási oldala, majd ezen adatok alapján egy új mutatót létrehozni. Arra a kérdésre kerestük a választ, ténylegesen meghatározó erővel bír-e az önként vállalt feladatok nagysága a városi versenyképesség kutatásában.

A dolgozatunkat a vonatkozó versenyképességi szakirodalom ismertetésével kezdtük, majd a politika hármas fogalmát tisztáztuk. A kvantitatív adatelemzést megelőzően a vonatkozó jogszabályi kereteket mutattuk be az önként vállalt feladatokra lebontva. Megvizsgáltuk, milyen jogszabályi feltételekkel kell számolnia az önkormányzatoknak az önként vállalt feladatok tekintetében. Gazdasági fejlesztési dokumentumokat szintén interpretáltuk az önként vállalt feladatokra koncentrálva és emellett a települések gazdasági programjait is analizáltuk.

Kutatásunk során létrehoztunk egy „új” mutatószámot, amely - jóllehet - egyszerű arányszámnak titulálható, azonban a magyar városi versenyképességkutatásban egy újabb vizsgálandó területet adhat: *az önként vállalt feladatok aránya a kiadásokból*. A mutatószám illusztrálja, hogy a kötelező feladatokon felül az adott önkormányzat milyen mértékben tud költeni az önként vállalt feladatokra. Jelzőszámunk fontosságát jól példázza az a tény, hogy választ tud adni az alábbi kérdésre: magasabb versenyképességi potenciállal rendelkeznek-e azok a települések, amelyek többet tudnak költeni az önként vállalt feladatokra? Amennyiben ez egy téves felvetés, továbbra is megoldandó feladat marad a hazai versenyképességet legvalósághűbben tükröző mutató megalkotása.

Először a vizsgált városok eredményeit összesítve, majd településekre lebontva, mélyebben is megvizsgáltuk a városok költségvetésének az önként vállalt és kötelező feladatait, valamint a HIPA (Helyi Iparűzési Adó, továbbiakban: HIPA) tételeit, emellett kiemeltük azon kiadásokat vagy bevételeket, amelyek hozzájárultak a kiugróan magas vagy éppen a kiugróan alacsony értékekhez. A HIPA amiatt került a vizsgálatunk alá, mivel - feltételezésünk szerint - ezen adómennyiség tudja leginkább érzékeltetni egy

település versenyképességét gazdasági téren. Emellett látható az is, hogy a legnagyobb adóbevételt szintén a HIPA teszi ki.

Az államigazgatási feladatokat nem vettük górcső alá, ugyanis elhanyagolható mértékben szerepelnek az önkormányzatok költségvetésében. Következésképpen nem bírnak jelentős befolyásolással, ami az adott város versenyképességét illeti (minden város, amit vizsgáltunk városi jogállással rendelkezik, emellett járásszékhelyi közigazgatási feladatokat látnak el). A mutatónkkal a települések gazdasági/politikai versenyképességi aspektusait szerettük volna vizsgálni. Politikainak mondható abból a szempontból, hogy hangsúlyos szerepet kap a járásszékhely települések életében mind az országos, mind pedig a helyi politika, amelyek így nagy mértékben képesek befolyásolni a versenyképességüket (ld. 2021-es kormányzati kompenzáció a HIPA elvonása után ((2005/2020. (XII. 24.)) Korm. határozata)). Gazdasági abban a tekintetben, hogy így megállapítható a HIPA alapján mekkora gazdasági potenciált tud felsorakoztatni maga mögött az önkormányzat. Továbbá megvizsgálhatóvá válik az, hogy ezen adóbevételeket felhasználhatja-e szabadon vagy a kötelező feladatok terhe elvesz minden erőforrást az önkormányzatoktól?

A költségvetési rendeletekből kísérletet tettünk az adott település önkormányzati képviselőtestület által utoljára módosított évi költségvetési rendeletek felkutatására, mivel ily módon érhetők el a legrelevánsabb elemezhető adatok. A másik lehetséges opció az önként vállalt és kötelező feladatok tételeinek részletes vizsgálatára a zárszámadások analízise, azonban ezt lehetőséget elvetettük. Egy olyan akadályba ütköztünk, amelynek következtében a részletes vizsgálat ellehetetlenült volna, ugyanis hiányosak voltak az önként vállalt és kötelező feladatok lebontásai. Az adott önkormányzat összevont mérlegét láthattuk ugyan külön a zárszámadások többségében[1], ugyanakkor a kutatásunkhoz szükséges önként vállalt és kötelező feladatok kiadásait nem minden településen volt elérhető ezen dokumentumokban.

[1] Vizsgált önkormányzatok zárszámadása 2014-2022, Vizsgált önkormányzatok költségvetése 2014-2022.

2. Szakirodalmi feldolgozás

2.1. Városi versenyképesség fogalma

Tekintettel dolgozatunk címére, azaz a *Városi versenyképesség értelmezése az önként vállalt és kötelező önkormányzati feladatok tükrében*, fontos röviden kitérni a városok szerepére. Dolgozatunk relevanciáját Kocsis János Balázs: Városok válsága és reneszánsza az ezredfordulón c. cikke adja meg. Úgy fogalmaz, hogy Marshall modelljében a város három faktor szoros kapcsolódásában képzelhető el. Ezt a háromszöget alkotja a politika, a gazdaság és a közlekedés. A politika szerepe amennyire nehezen detektálható, annyira fontos, hiszen ez az aktor teremti meg és tartja fenn a másik két tényezőt. Ezen felül aktívan részt vesz a várostervezésben is, ugyanis csupán ez a dimenzió rendelkezik koordinációs képességekkel, legyen szó a közösségről vagy a jogi-gazdasági keretek kialakításáról (Kocsis, 2007).

Salamin Géza ekképpen vélekedik a városok tervezési szerepköréről és aktuális feladatairól: a városoknak „megalapozott és versenyképes stratégiákra épülő fejlesztéscsomagokkal kell készülniük a források megszerzésére, fogadására” (Salamin, 2005, 367.). Éppen ezért tartottuk fontosnak a városvezetés rendelkezésére álló költségvetési lehetőségeket górcső alá venni, melyet a dolgozat további részében részletesen kifejtünk. Salamin kimondja, hogy a tervezés nélkülözhetetlen eleme az adott terület hatékonyságának, versenyképességének biztosítása. Ezalatt nem megengedhető csupán a gazdasági szférára korlátozódás, figyelni kell az intézmények, lakosság, civil szervezetek sikerességére is. Összességében véve elmondható, hogy a versenyképesség értelmezései területi egységenként eltérőek, azonban mindenképpen feladata a hatékonyság serkentése az adott közigazgatási szervezőerőnek (Salamin, 2005).

Jeney László-Kulcsár Dezső-Tózsa István szerkesztésében megjelent Gazdaságföldrajzi tanulmányok közgazdászoknak című könyv a városverseny témakörében a várospolitika elsődleges szerepéről ír. Véleményük szerint célja a többi között a közszolgáltatások mennyiségi és minőségi javítása, a helyi adóbevételek növekedése, a helyi gazdaság élénkítése a munkahelyteremtés mellett. Ebben az esetben a helyi önkormányzat egyfajta településfejlesztő szerepet tölt be (Jeney-Kulcsár-Tózsa, 2013).

Elemzésünk során a kutatói szemléletünkhöz legközelebb álló Lengyel Imre (2003) féle definíciót kívántuk alapul venni. Ez az értelmezés eltér a

versenyképességről alkotott hagyományos elgondolásoktól. Ld. Krugman megkérdőjelezi a versenyképesség földrajzi egységekre való alkalmazásának érvényességét, míg Porter rombusz modelljében négy egymással szorosan összefüggő tényezőről beszél: tényezőellátottság; keresleti viszonyok; kapcsolódó és beszállító iparágak; vállalati struktúra és verseny, amelyek meghatározzák egy ország versenyképességét. Lengyel szerint *"**a piaci versengésre való hajlamot, készséget jelenti**, a piaci versenyben való pozíciószerzés és tartós helytállás képességét, amit elsősorban az üzleti sikeresség, a piaci részesedés és a jövedelmezőség növelése jelez. Így a különböző piacok (termék-, munkapiac stb.), az eltérő inputok (például vállalkozókészség, szaktudás, természeti erőforrások stb.) és a verseny (vállalati, nemzetközi, városverseny stb.) egyedi sajátosságai miatt **a versenyképességnek más-más jellegzetességei lehetnek a meghatározók**"* (Lengyel, 2000, 962.).[2] Lengyel egy későbbi munkájában így definiálja a területi versenyképességet: „olyan folyamat, amely a területi egységek között zajlik, és célja a régióban, városban élők jólétének növelése a regionális, helyi gazdaság fejlődésének elősegítésével, amely fejlődést bizonyos csoportok a helyi politikákon keresztül más térségekkel versengve, rivalizálva próbálják befolyásolni explicit vagy gyakrabban implicit módon" (Lengyel 2003, 153.).

Általánosságban véve elmondható tehát, hogy a fogalmi keret tényezői egyfelől bizonyos mértékig általánosak, másfelől pedig bizonyos mértékig bírnak speciális, helyi karakterjegyekkel. Ennek a szemléltetését hivatott bemutatni a Régiók, térségek és városok versenyképességének piramismodellje (Lengyel, 2017).

[2] Továbbá ld. még az OECD több dokumentuma és az EU hatodik regionális jelentése alapján a versenyképesség egységes fogalmát: "a vállalatok, iparágak, régiók, nemzetek és nemzetek feletti régiók képessége relatíve magas jövedelem és relatíve magas foglalkoztatottsági szint tartós létrehozására, miközben a nemzetközi (globális) versenynek ki vannak téve" (Hatzichronoglou, 1996, Wienert).

1. ábra: Régiók, térségek és városok versenyképességének piramismodellje (Forrás: Lengyel, 2017)

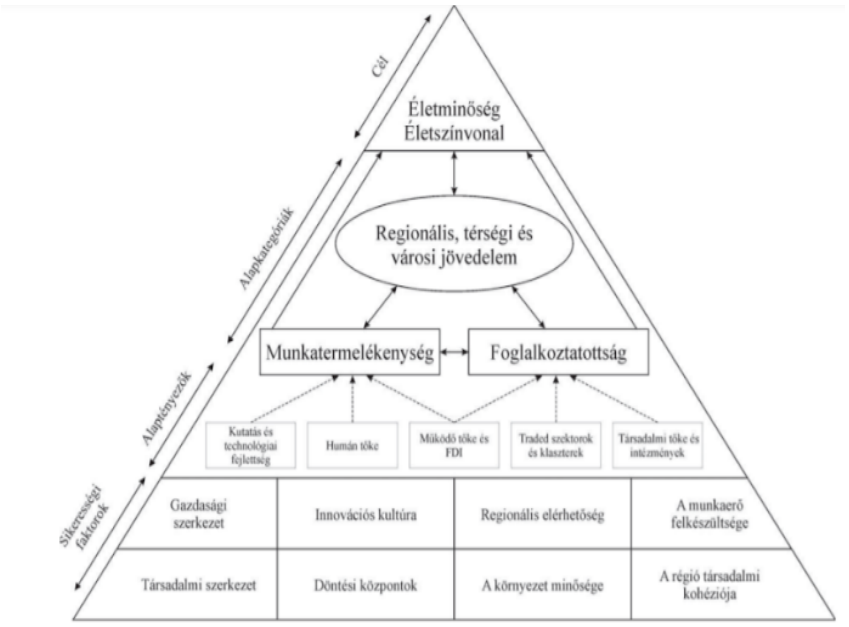

2. ábra: Átalakított piramismodell (Forrás: Lengyel, 2017)

Az eredeti modell az évek folyamán megváltozott, ugyanis Lengyel vitaanyagként előadott tervezetéhez több nemzetközi konferencián hasznos kritikai észrevétel érkezett. Így "az input szint" elnevezése versenyképességi faktorok lett, míg az alapkategóriáké feltárt versenyképesség (Lengyel, 2017).

2.2. A politika hármas fogalma a versenyképesség kutatásban

A kutatásunk során észrevettük, hogy a különböző szerzők ugyan írnak valamilyen szinten a politikai dimenzióról mint a városi versenyképesség egyik meghatározó tényezőjéről, ami azonban vagy csupán érintőlegesen került megemlítésre, vagy az angolszász eredetű policy szóval jelölik ezt, ami eltérő jelentéstartalommal bír a mi politikai dimenziós meghatározásunkhoz képest. A policy leginkább a „szakpolitika" fogalmának feleltethető meg, ha magyar fordításban szeretnénk használni, viszont vannak olyan politikai folyamatok, aktorok a város versenyképességének tanulmányozása során, amelyeket nem lehet csak a policy fogalmával leírni. Emiatt kutatásunkban eltértünk az eddigi szakpolitikai és intézményi megközelítéstől, amikor politikai dimenzióról beszélünk. Kutatótársammal együtt a politics mint a „gyakorlati politika" bemutatása került a középpontba A politika ezen értelmezési kerete, a politics a politikust mint cselekvő aktort, a politikát mint folyamatot mutatja be a többi politika fogalom ismertetésben (Gallai és Török, 2003). Ennek értelmében mi is a városi versenyképesség értelmezésében a politikust és a pártot, a politikát intézményi mivoltában (önkormányzati választás intézményesítése) mint cselekvő teret emeltük ki: vajon meghatározza-e a politikai oldal hovatartozás a város versenyképességét? Fontos ugyanakkor kiemelni, hogy kutatásunk során a politikatudomány és a regionális/urbanisztikai tudomány egyvelegét alkalmaztunk: közelítettük a két tudományág nézőpontjait egymáshoz a társadalomtudomány és gazdaságtudományok égisze alatt.

Ugyan Barta Márton - Balás Gábor: Versenyképesség-történetek Nemzetgazdasági versenyképességről szóló vélekedések összehasonlító elemzése (TM 66. sz. műhelytanulmány) a politics aspektusából vizsgálta a versenyképességet, azonban műhelytanulmányukban a nemzeti versenyképességgel kapcsolatos diskurzusokat hasonlították össze és elemezték azokat, nem pedig kvantitatív adatokból indultak ki (Balás és Barta, 2012). Mindenképpen előremutató, hogy kvalitatív aspektusok mentén jártak el, mivel fontos a hazai versenyképesség minél mélyebb, ugyanakkor minél szerteágazóbb feltárása is.

Dr. Poreisz Veronika disszertációjában “jogi és politikai környezetként” jelenik meg (Poreisz, 2020), míg ezzel szemben inkább az urbánus és regionális témákkal foglalkozó Environment and Planning A folyóiratban 2001-ben megjelent tanulmányban a policy kifejezést használják (Iain Deas – Benito, 2001). Poreisz és Lengyel nyomán a városok sikerességi faktorai között megjelennek a döntési központok a városok, regionális centrumok vezetésének meghatározó szerepeként (Poreisz, 2018, Lengyel, 2010). A World Economic Forum (WEF) definíciója az intézmények, politikák és tényezők egyvelegét említi, ahol a politikák policyként jelennek meg az eredeti dokumentumban (WEF, 2012).

Shen szerint a városi versenyképesség négy területe közül kettő foglalkozik a politika kérdéskörével. „A városi kormányzat szerepe fontos a cégek (működésük szabályozása) és a város (imázs, versenyképesség), illetve a lakosság szempontjából is. A politikai szabályozások is hatással vannak az országba tőkét invesztáló vállalkozásokra és a városokra is, például a kereskedelmi szabályozások, egyezmények által.” (Shen, 2004). Kresl szerint a versenyképességet “két alapvető komponens határozza meg, a gazdasági (termelés és infrastruktúra), illetve a stratégiai determináns (politika, intézményi minták).” (Kresl, 1995).

Végezetül Besze Tamás munkássága egyaránt megerősített minket a feltételezésünkben, illetve segített minket a további orientációnkban (Besze, 2002). A különböző vizsgálati indikátorok előfordulási gyakorisága a városrégiók versenyképességét elemző 22 tanulmányban c. táblázatában ugyan szerepel a politikai percepció, de itt már eltérően az eddigi kategóriáktól, a városrégiók gazdasági szerkezetét jelző pénzügyi indikátorok között a kormányzati támogatások szerepelnek.

Összességében véve az indikátorok sokasága arra enged következtetni, hogy a városok/városrégiók versenyképességének értelmezései sokrétűek és nincsen egyértelmű konszenzus a jelzőket illetően, így a politikai kérdéskörben sem lehet találni teljes egyetértést, amely kimondaná, hogy melyik politikai fogalom mentén érdemes vizsgálni ezen aspektust (Besze, 2002).

2.3. Jogszabályi háttér és stratégiai dokumentumok vizsgálata a politikai dimenzió mentén

Tekintettel a kutatásunk során tett kísérletünkre annak érdekében, hogy értelmezzük a városi versenyképességet az önként vállalt és kötelező önkormányzati feladatok tükrében, elengedhetetlen ezen terület jogszabályi hátterének vizsgálata. Meglátásunk szerint kettő vonatkozó hatályú központi szabály van érvényben vizsgálódásunk időpontjában. A Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény Magyarország helyi önkormányzatairól című dokumentum értelmében a II. fejezet 10.§ 2. bekezdése, valamint a VI. fejezet 111.§ 2. bekezdése az alábbiak szerint fogalmaz:

> *„A helyi önkormányzat - a helyi képviselő-testület vagy a helyi népszavazás döntésével - önként vállalhatja minden olyan helyi közügy önálló megoldását, amelyet jogszabály nem utal más szerv kizárólagos hatáskörébe. Az önként vállalt helyi közügyekben az önkormányzat mindent megtehet, ami jogszabállyal nem ellentétes. Az önként vállalt helyi közügyek megoldása nem veszélyeztetheti a törvény által kötelezően előírt önkormányzati feladat- és hatáskörök ellátását, finanszírozása a saját bevételek, vagy az erre a célra biztosított külön források terhére lehetséges. […] A helyi önkormányzat gazdálkodásának alapja az éves költségvetése. Ebből finanszírozza és látja el törvényben meghatározott kötelező, valamint a kötelező feladatai ellátását nem veszélyeztető önként vállalt feladatait."*

Percepciónk szerint a helyi önkormányzat önként vállalt feladatai tehát olyan tevékenységi és/vagy ügyköröket tartalmaz, amik elsősorban prioritást élveznek a hatóság életében és ezzel egy időben nem tartoznak a kötelezően vállalt feladatok közé, illetve nem veszélyeztetik azokat. Mindemellett az adott település anyagi lehetőségei adnak ennek a kategóriának pénzügyi keretet, ami közvetetten utalhat annak versenyképességére. Tudniillik, az alacsony ráfordítási potenciállal rendelkező városok valószínűleg az összes anyagi eszközüket a törvényben meghatározott kötelességük ellátására fordítanák, így nem vagy nagyon csekély mértékű összeg maradna az önként vállalt feladatokra.

Magyarországon érdemes még egy indikátort figyelembe venni, ami egy önkormányzat gazdasági erejét példázhatja. A 2017. évi C. törvény Magyarország 2018. évi központi költségvetéséről, IV. fejezet 15. pontjának 4. bekezdése rendelkezik a szolidaritási hozzájárulásról. A települési önkormányzatok általános működésének és ágazati feladatainak támogatásáról szóló 2. számú melléklet az alábbiak szerint fogalmaz:

> *„A 22 000 forint feletti egy lakosra jutó iparűzési adóerő-képességgel rendelkező önkormányzat az egy lakosra jutó iparűzési adóerő-képességétől függő mértékű szolidaritási hozzájárulást teljesít a központi költségvetésnek. A szolidaritási hozzájárulás alapja az önkormányzat 1.3. pont szerinti iparűzési adóerő-képességet meghatározó adóalapja (a továbbiakban: a szolidaritási hozzájárulás alapja). A szolidaritási hozzájárulás teljesítése a nettó finanszírozás keretében történik” (Parlament, 2021, 46.).*

Ez alapján megállapítható, hogy amennyiben egy települési önkormányzat magas iparűzési adóbevétellel rendelkezik, annak a központi költségvetés felé szolidaritási hozzájárulást kell tennie. A támogatások a kulturális és a közművelődési alapszolgáltatások biztosításának kedveznek. Következésképpen az iparűzési adóbevételek alapján megállapított szolidaritási hozzájárulás mértéke szintén jelzés értékkel bírhat, ami a városi versenyképességet illeti.

Dolgozatunk céljának eléréséhez a költségvetési vállalások vizsgálata mellett egyaránt kulcsfontosságú az adott város ITS/IVS-ének tanulmányozása egy árnyaltabb kép kialakításának érdekében. Tekintettel az Országos Fejlesztési- és Területfejlesztési Koncepcióban megjelent a városok és térségeik gazdaságnövelő és területfejlesztő szerepköre, így a megyei jogú városok és járásszékhelyek elkészítették ehhez illeszkedően 2014-től kezdve a 2014-2020-as időszak tervdokumentumait. Ezekben az adott település fejlesztési céljaik és cselekvéseik kerültek megfogalmazásra a város helyzetének és tulajdonságainak feltérképezése után.

Ennek a két komponensű analízisnek eredményeképpen lehetséges következtetéseket levonni egy-egy település társadalmi-gazdasági versenyképességére vonatkozóan. Ezzel azt az összefüggést kívánjuk megvizsgálni, amely utalhat arra, hogy az önkormányzat által elfogadott célok manifesztálódnak a pénzügyi eszközök elköltésében.

2.4. Gazdasági fejlesztési típusú tervek vizsgálata a politikai dimenzió mentén

Mind a négy vizsgált település rendelkezik egy gazdaságfejlesztési programmal, amelyekben megvizsgáltuk a kutatási módszertani részben említettek szerint az önként vállalt feladatok releváns vonatkozásait. A települések gazdaságfejlesztési programjainak az analizálást ezen alfejezetben mutatjuk be, települési bontásban.

Szentendre

Szentendre ITS-e középtávon, azaz a 2014-2020 közötti időszakra vonatkozóan jelölte ki az elérendő fejlesztési célokat, illetve azok integrált megvalósításának eszközeit. A dokumentum kimondja, hogy ez a stratégia abban az esetben tud sikeres lenni, ha a város inherens potenciálkihasználása maximális. Ami a település gazdasági helyzetértékelését illeti, szigorúan az önkormányzati költségvetés áll a rövid bemutatás fókuszában. Az önkormányzat gazdálkodásáról megállapítható, hogy a fejlesztések veszélyeztetettek a szűk anyagi keretek miatt. Tudniillik, hogy Szentendrére a városi és megyei szintű feladatok együttes ellátása hárul, így a jelenlévő cégek restanciái, illetve a költségvetési bevételek alacsony szintje hasonlóképpen megnehezíti a tevékenységi körök ellátását. A stratégia átfogó céljainak egyike a gazdaság dinamizálását tette meg főszereplőnek, amik a többi között, a gazdaság szerkezetének javítására irányulnak (Szentendre ITS).

Szentendre első polgármestere nevét viselő, Dumtsa Jenő IVS szintén kitér arra, hogy bár a gazdasági élet élénkült a városban és ugyan történtek fejlesztések, azonban olyan mértékű teljesítménynövekedés nem ment végbe, ami garantálná a település önerőből fenntartható működését. A 2023-ig terjedő tervdokumentum célrendszere négy fő tematikus stratégiai célra tagozódik, melyből az egyik a helyi gazdaságot emeli ki. Elérendő állapotnak tekintik, hogy a város működéséhez szervesen járuljon hozzá a versenyképes vállalati szövet, amit takarékos, korszerű önkormányzati gazdálkodással támogatnának meg (Szentendre IVS).

A dokumentum úgy értékeli a város költségvetési egyensúlyát, hogy Szentendre kötelezettségei és bevételt termelő képessége jelentősen eltérnek. Az önkormányzati pénzügyi lehetőségei meglehetősen korlátozottak, valamint a helyben működő vállalatok gazdasági előre lépésének lehetőségei limitáltak. „A program célja a városban működő vállalatok jövedelemtermelő-képességének erősödését támogató és helyi minőségi munkahelyteremtést eredményező vállalkozói környezet kialakítása. A program megvalósításán keresztül a város elő kívánja segíteni a helyi gazdaság iparági

diverzifikációját, a gazdasági szereplők kapcsolati rendszerének szélesítését, a helyi vállalkozások innovációját" (Szentendre ITS 2014-2020, 80.). Mindezek mellett fontos megjegyezni, hogy a város vezetésére közintézményi, sport- és egyéb létesítmények fenntartási költségek szintén hárulnak, indikálva az önkormányzati költségvetés forráshiányos állapotát. Összességében véve elmondható, hogy elengedhetetlen a város saját bevételeinek növelése, melyet Szentendre elsősorban törekszik egy hatékony vállalati szövet létrehozására, innovatív gazdasági centrum kialakítására, továbbá a kreatív ipar jelenléte is potenciált hordoz.

Gödöllő

Gödöllő ITS-e egy középtávú dokumentum, melyet stratégiai táptalajt biztosított a 2015-2020 közötti fejlesztési elgondolások számára. Különleges momentum, hogy a korábbi IVS-hez képest, az új tervdokumentum már a település életében meghatározó szerepet betöltő aktorok megvalósítandó elképzeléseit is ötvözi (Gödöllő ITS 2015-2020).

A város általános helyzetelemzéséből megállapítható, hogy önkormányzati gazdálkodása eddig stabil volt, valamint a település kiváló adottságokkal rendelkezik, mind természetföldrajzi, demográfiai, mind pedig munkavállalás és a vállalkozások terén. Összességében véve ez egy pozitív jövőképben manifesztálódik, azonban a dokumentum szerzői kihangsúlyozzák, hogy a költségvetési források reálértéken csökkenni fognak, ami egyáltalán nem biztosít kedvező feltételeket, továbbá a változó jogi környezet szintén a bizonytalanságot erősíti.

Vitathatatlan tény, hogy ami a felvázolt ötletek megvalósítását illeti, nélkülözhetetlen hozzá anyagi forrás, melyről az önkormányzati stratégia alábbi módon vélekedik: „Egyre szűkül a települési önkormányzatok mozgástere, kevesebb a ráhatásuk a működésüket szabályozó folyamatokra, és egyre kevesebb állami forrással gazdálkodhatnak. Ezzel jelentősen megnőtt a bizonytalanság és a kiszámíthatatlanság, a fejlesztések tervezhetősége. A kormányzati elképzelések pedig várhatóan további átrendeződést, mozgástér-szűkülést fognak jelenteni" (Gödöllő ITS 2015-2020, 98.). Ebből egyértelműen következik az, hogy ez a deficit belső forrásokkal pótolható, ami azonban újabb problémakörhöz vezet. Az adókból származó bevételek növelése, hitelfelvétel vagy az önkormányzati vagyon privatizálása, valamint európai uniós pályázatok elnyerése jelenhetnek meg esetleges opcióként. Gödöllő 2019-2024-es időszakra vonatkozó gazdasági programja szintén alátámasztja azt, hogy a kötelező

feladatok ellátásához és a beruházások megvalósításához létfontosságú egy olyan anyagi háttér megteremtése, ami egyszerre növeli a bevételeit és csökkenti költségeit (Gödöllő, Gazdasági program 2019-2024).

A városvezetés célja a saját értékeik és helyi erőforrások összehangolt magas színvonalú fejlesztése oly módon, hogy a helyi gazdaság keresleti és kínálati láncolatai minél rövidebbek legyenek, azaz egy helyen koncentrálódjon a különféle funkciók tárháza. Összesen hat stratégiai célt fogalmaztak meg, melyek közül három releváns az önkormányzati költségvetés és az önként vállalt feladatok vonatkozásában. Az alábbi akcióterületeken képzelhetők el ilyen jellegű beavatkozások: „4. Minőségi gödöllői életforma kialakítása, 5. Kiegyensúlyozott, fenntartható növekedés, 6. Önkormányzatiság és a lokálpatriotizmus fejlesztése", melyek az „anyagi potenciál – a városi vagyon – összetételének tudatos kialakítása, ezen belül fenntartható ingatlanvagyon működtetése, a városi vagyon értékének gyarapítása, új ingatlanok vásárlása" koncepcionális alapelvek mentén valósulnának meg (Gödöllő ITS 2015-2020, 7.).

Paks

Paks ITS-e kedvező helyzetűnek írja le a várost településhálózati szempontból, ugyanis funkciókban gazdag térségben található. Az MVM Paksi Atomerőmű Zrt. erősen determinálja a helyi gazdaságot, jelenlétének köszönhetően dinamikusan fejlődött a város, javítva annak inherens gazdasági versenyképességét és potenciálját. A többi között kiépült a közműrendszer, javult az infrastruktúra helyzete, valamint ehhez kapcsolódóan olyan magas innovációs-technológiai háttérrel rendelkező cégek települtek ide, amelyek szintén hozzájárultak a gazdasági fellendüléshez (Paks 2014-2020 ITS).

Az erőmű egyfelől szolgálhat előnyként, másfelől pedig a település hátrányt is szenvedhet. Előbbi mind megyei, mind pedig országos szinten manifesztálódik a munkavállalók magas arányában, utóbbi ezzel szemben az egypólusosság veszélyét hordozza magában. Következésképpen megállapítható, hogy Paks jövője erősen összefügg az atomerőmű bővítésével, azonban a Paksi Ipari Park Kft. oldhatja ezt az unipoláris helyzetet (Paks IVS).

Egy ilyen nagy horderejű, országos szintű projekt „beruházása esetén a nemzetközi tapasztalatok alapján előfordulhatnak problémák, amik pénzügyi, időbeni, politikai akarat megváltozásából fakadhatnak" (Paks ITS, 15.). Ebből következik egy

újabb problémakör, ami a növekvő lakosságszámmal hozható összefüggésbe. Kérdéses, hogy az így keletkező indirekt feladatok, illetve azok finanszírozása, valamint a felelősség kire fog hárulni. Az önkormányzat kidolgozott erre egy kockázatkezelő stratégiát.

Egyedüli példaként kiemelendő, hogy Paks tervdokumentumában egy teljes fejezetet szenteltek az önkormányzati költségvetésnek, míg ezzel szemben a másik három város csupán rövidebb terjedelemben foglalkozik ezzel a témakörrel. Úgy reflektál a városvezetés a költségvetésére, hogy azt folyamatosan kiegyensúlyozottnak tekinti, ahol vállal mind kötelező, mind pedig önkéntes feladatokat is (Paks, IVS).

Az IVS-ben találhatók átfogó célok, melyek a településfejlesztési dokumentummal összhangban kerültek kidolgozásra. Ami a kutatás témájából fakadóan releváns, a „Versenyképes, fenntartható, több lábon álló, helyi gazdaság erősítése a foglalkoztatottság megtartásával, bővítésével" (Paks ITS 2014-2020, 20.old) címet viseli. Fontos megjegyezni, hogy Pakson nem szükségszerű a gazdaságfejlesztés, azonban elengedhetetlen hosszabb távon majd a „diverzifikációs célú, versenyképes iparfejlesztés, amely ráépül a jelenlegi magas szakképzettségi jellemzőkre, valamint az atomerőmű bővítésére" (Paks ITS 2014-2020, 20.).

Tiszaújváros

Mindenekelőtt nélkülözhetetlen Tiszaújváros esetében egy rövid történelmi kitérőt tenni annak érdekében, hogy megértsük a város működését és annak gazdasági kereteit. 1970-ig Tiszaszederkény, majd 1991-ig Leninváros kedvező természetföldrajzi adottságokkal rendelkezik, a Tisza és a Sajó által határolt területen fekszik. Elhelyezkedése kiváló feltételeket biztosított az ipar idetelepüléséhez. A második világháború utáni ipari fejlesztések determinálták a település alakulását és annak jövőjét. A Tiszai Vegyi Kombinát (továbbiakban TVK), melynek építése 1955-ben kezdődött, nemcsak munkalehetőségben bővelkedett, hanem beruházásai is hosszú távon határozták meg az 1966 óta városi rangot viselő Tiszaújváros életét. Tudniillik, az ipari létesítményekhez jelentős mértékben szükség volt munkaerőre és ezzel szoros összefüggésben lakhelyekre, illetve infrastruktúrára. Az 1980-as évekre pedig a kereskedelmi hálózat ment nagymívű fejlődésen keresztül. Ugyan 1996-ban privatizálták a TVK-t, azonban a társadalmi felelősségvállalás keretein belül a mai napig sokat tesz a városért. „A Tiszaújváros Jövőjéért Alapítványt a TVK 2000 júniusában hozta létre azzal a céllal, hogy támogassa a városban a kulturális, az oktatási,

az egészségügyi, a szociális, a sport és szabadidős programokat. Az alapítványhoz a város önkormányzata már az induláskor csatlakozott, így az alapítvány működését fele-fele arányban finanszírozzák és közösen választott kuratórium dönti el, hogy milyen tevékenységek, intézmények, események kaphatnak támogatást" (MOL 2013, 36.)

Tiszaújváros esetében kérdéses, hogy az önkormányzat-társadalom-helyi gazdasági szereplők milyen aktivitás és szerepvállalás mentén tudják majd a közös, fejlesztési célokat megvalósítani. A dokumentum szerzői megemlítik, hogy történtek strukturális változások a közszolgáltatások és az önkormányzati feladatok terén. Kihangsúlyozza, hogy a koncepció[3] mindenféleképpen illeszkedik a kormányzati narratívába, ami a gazdaságfejlesztést tette meg a 2014-2020 közötti európai uniós költségvetési ciklus fő motívumává. Ezek mentén a település ekként fogalmazta meg jövőképét:

> *„Tiszaújváros, mint életerős város, a lakosai számára kedvező életminőséget biztosít, otthonos, egyedi arculattal rendelkezik, dinamikusan, kiegyensúlyozottan és fenntartható módon fejlődik, gazdaságilag nemzetközi szinten is elismert szerepet tölt be"* (Tiszaújváros ITS, 2014, 9.).

A „Gazdaság erősítése" című tematikus részcélnál a városvezetés hitet tett amellett, hogy minden törvényes eszközzel támogatni kívánja a helyi gazdaságfejlesztési törekvéseket alátámasztván az évek óta tartó tendenciát, miszerint a helyi gazdaság fokozatosan növekvő súllyal rendelkezik. Ezt a csökkenő állami szerepvállalással és a helyi adóztatásból befolyó összegek növekvő arányával indokolják, amelyekből el tudják látni az önként és kötelezően vállalt feladatokat. A tervezett projektek megvalósítási kockázatait elemző részben leírják, hogy a műszaki és pénzügyi akadályok a legfőbb tényezők. Utóbbi releváns kutatásunk szempontjából, ahol kiemelik „a kedvezőtlen a gazdasági helyzetet, az önkormányzatok csökkenő adóbevételeit és a költségvetési elvonásokat" (Tiszaújváros ITS, 2014, 117.).

A fentebb ismertetett célokat támogatandó, Tisztaújváros elkészíttetett egy Gazdasági programot 2015-2019 közötti időszakra vonatkozóan, illetve 2013-ban elfogasára került Tiszaújváros Vagyongazdálkodási Terve, melynek hívószava a felelős

[3] A dokumentum időpontjában még csupán készítés alatt állt Tiszaújváros Hosszú Távú Településfejlesztési Koncepciója.

vagyongazdálkodás volt. Előbbi a települési költségvetéshez illeszkedve határozott meg célokat és feladatokat, amelyek mind az önkormányzati feladatok ellátását szolgálják.

A városvezetés pénzügyi kerete az alábbiakkal jellemezhető: „a forgalomképtelen vagyon funkciója elsődlegesen az infrastruktúra biztosítása, míg a forgalomképes (üzleti) vagyon funkciója a bevételteremtés, hozam elérése" (Tiszaújváros ITS, 2014, 122.). Utóbbi esetében fontos arra figyelni, hogy csak olyan vállalkozásba forgatható be az önkormányzati vagyon, ahol a kockázat alacsonyabb a bevitt összegnél. Ezzel párhuzamosan ennek a befektetésnek meg kell térülnie a kettős követelményi megfelelési kényszerből adódóan. Az egyik ilyen kitétel a hatékony vagyongazdálkodás, a másik pedig az önkormányzati forrásigény szükségessége.

Összességében véve megállapítható, hogy Tiszaújváros tervdokumentumai egy eltérő aspektussal szolgáltak vizsgálatunk további, kvantitatív jellegű folytatásához. A fentebb ismertetett elemeket egy összefoglaló táblázatban tettük átláthatóvá hat kérdés mentén. Szentendre, Gödöllő, Paks és Tiszaújváros önkormányzatai gazdasági fejlesztési típusú tervei a sok formai hasonlóság mellett eltérő tartalommal rendelkeztek, amiben az alábbi kérdések segítették orientálódásunkat.

	Átfogó gazdasági célok jelenléte az ITS/IVS-ben	**Önkormányzati gazdálkodással foglalkozó rész jelenléte**	**Megjelenik-e a bevételek kérdésköre? Milyen kifejezést használnak rá?**	**Önként vállalt feladatok megnevezése**	**Versenyképesség vagy annak növelése/javítása megjelenik-e? Milyen jelzőt használnak rá?**
Szentendre	igen + Dumtsa Jenő IVS	igen	igen – „szűk anyagi keretek”	nem kötelező	igen „versenyképes, hatékony vállalat szövet”
Gödöllő	igen + gazdasági program	igen	igen (többször) – „szűk mozgástér”	önként vállalt	igen „versenyképesség-erősítő gazdaságfejlesztés
Paks	igen + kistérségi fejlesztési program	igen (külön fejezet foglalkozik ezzel)	igen – „kiegyensúlyozott gazdálkodás”	önként vállalt	igen „versenyképes, fenntartható, több lábon álló, helyi gazdaság erősítése
Tiszaújváros	igen + gazdasági program	igen	igen – „csökkenő állami szerepvállalás”	önként vállalt	igen – „élhetőség versenyképesség é fenntarthatóság” (egyetemes stratégiai cél)

1. *táblázat: Összefoglaló táblázat az önkormányzatok gazdasági fejlesztési típusú terveiről* (Forrás: A négy város ITS/IVS-e alapján saját szerkesztés)

3. Kvantitatív eredmények

3.1. Versenyképességi mutató megalkotása

Ebben a fejezetben kísérletet tettünk azon megállapításunkat igazolni vagy megcáfolni, hogy a városi versenyképességet Magyarországon lehetséges-e az önként vállalt feladatok kiadásainak a mértékében kifejezni. Az önkormányzati költségvetéseket 2014-2022 között vizsgáltuk azon oknál fogva, hogy csupán 2014-től álltak rendelkezésre Paks vonatkozásában adatok. Gödöllő és Tiszaújváros esetében tettünk kitételeket hiányzó adatok miatt (Gödöllő estében 2014-ben, Tiszaújvárosnál pedig 2020-ban nem találtunk adatot). Célunk volt városonként bemutatni az egyes önként vállalt költségvetési kiadásokat és a bevételi oldalon a Helyi Iparűzési Adót. Elemzésünk során nemcsak az önként vállalt feladatokat vizsgáltuk meg, hanem a költségvetés struktúráját szintén górcső alá vettük. Megvizsgáltuk hogyan szerepeltek benne az önként vállalt és kötelező feladatok kiadásai, illetve milyen problémákkal találkoztunk a költségvetés struktúrájában a feladatfinanszírozás kapcsán.

A mutatónk megalkotása mellett megvizsgáltuk az egy főre jutó önként vállalt és kötelező feladatokat annak érdekében, hogy még több összehasonlítási szemponttal rendelkezzünk. A lakossági adatok a KSH T-STAR adatbázisából származnak, ugyanakkor a tényleges lakkoságszám ettől eltérhet, lévén az utolsó népszámlálás 2011-ben történt meg. A következő ábrákon (1. és 2. ábra) ezen egy főre jutó adatok láthatóak.

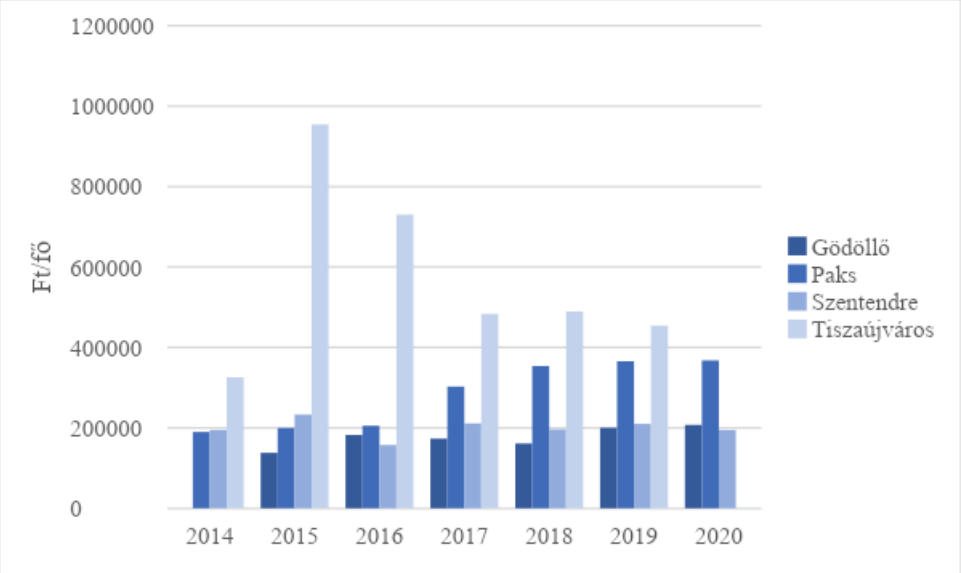

1. ábra: Egy főre jutó kötelező feladatok, kiadások oldal a vizsgált települések bontásában (Forrás: Önkormányzati költségvetések)

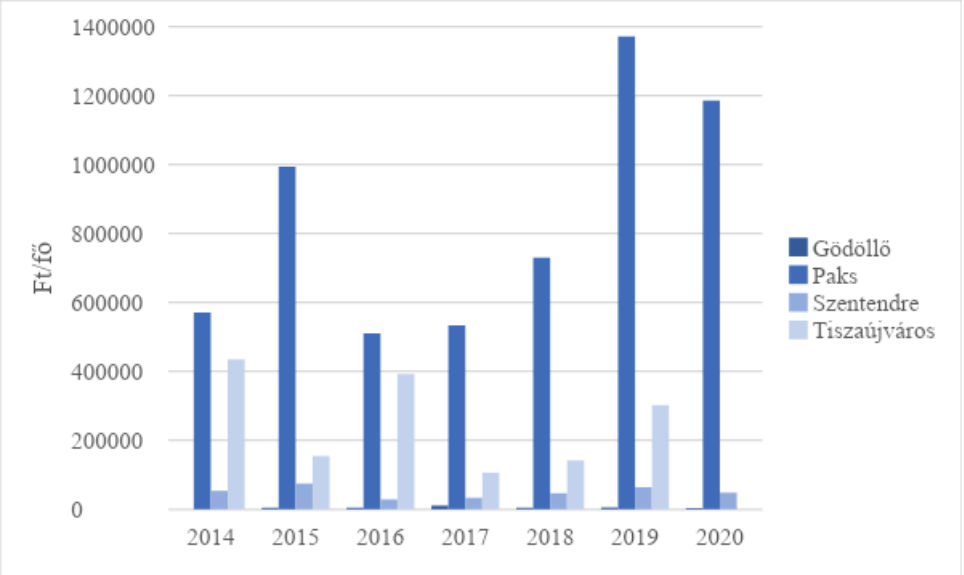

2. *ábra: Egy főre jutó önként vállalt feladatok, kiadások oldal a vizsgált települések bontásában (Forrás: Önkormányzati költségvetések)*

Látható a diagramokon, hogy mindkettő változó tekintetében két település tűnik ki: Paks és Tiszaújváros. Míg az önként vállalt feladatok egy főre jutó fajlagos mutatója alapján Paks emelkedik a többi vizsgált település felé, addig a kötelező feladatok kiadásait elemezve Tiszaújváros. Az önként vállalt feladatoknál még érdemes megjegyezni, hogy ugyan Gödöllő nem jelenik meg a két nagy, Tiszaújváros és Paks adatai mellett, azonban a HÉTFA Járásszékhely monitorából kiderül, élhetőbb város Gödöllő Pakssal szemben, ahol az energetikai ipar a meghatározó (HÉTFA, 2020).

A HÉTFA kutatásával összevetve az általunk szerkesztett diagramokon azt láthatjuk, hogy azon települések, amelyek rendelkeznek egy meghatározó gazdasági szereplővel[4], megelőzik azon két települést, amelyek a komplex mutató alapján már élhetőbbek, versenyképesebbnek tekinthetőek (HÉTFA, 2020). Levonható ezáltal azon következtetés, hogy meghatározó egy település versenyképességi vizsgálata során az önként vállalt feladatok kiadásainak az értéke. Tekintettel arra, hogy a fennmaradó összegekből a kötelező feladatokon túl képes finanszírozni a város, azonban az önként vállalt feladatok kizárólagos vizsgálata torz eredményhez vezethet, ugyanis hiányzik belőle a társadalmi és a környezeti aspektus.

[4] Olyan gazdasági aktorok például, amelyek országos szinten kiemelt kormányzati/magánérdekekkel rendelkeznek (MVM Paksi Atomerőmű Zrt., MOL Petrolkémia Zrt.).

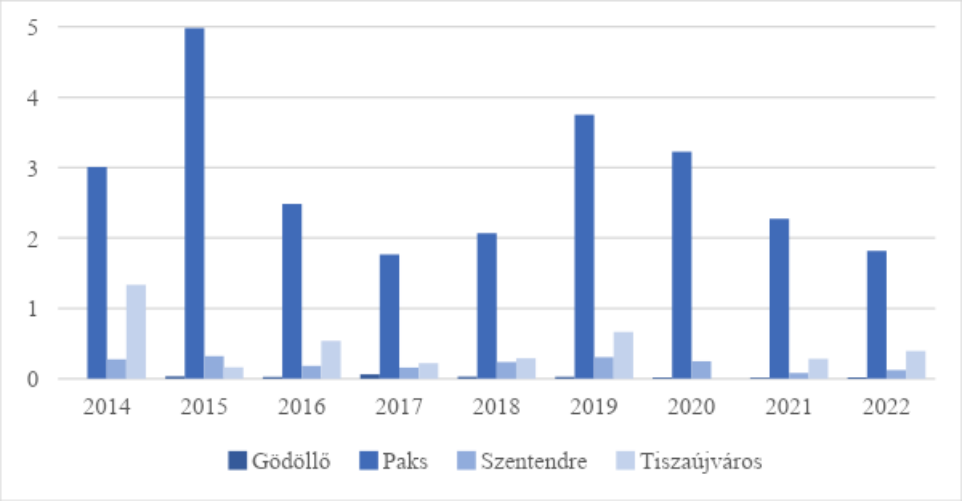

3. ábra: Önként vállalt feladatokra kiszámolt mutatószám a vizsgált településenként éves bontásban (Forrás: Önkormányzati költségvetések)

Másik fontos kitétele a kutatásunk kvantitatív részének, hogy csak a 2014-2022-es adatokkal foglalkoztunk a költségvetések, és a 2014-2020-as információkkal az egy főre jutó értékek esetében. Amiatt szűkítettük le a vizsgált időszakot a költségvetési rendeleteknél, hogy az adatok koherenciája fennálljon, ugyanis Paks esetében a keresett rendeletek csak 2014-től álltak rendelkezésre online formában. Az egy főre számított értékek kapcsán pedig a KSH által szolgáltatott becsült állandó lakónépesség adatai csak 2020-ig érhetőek el, így emiatt szükséges volt a vizsgálati időkeret szűkítése.

Problémaként azonosítottuk, hogy a szakadatlanul növekvő önkormányzati kötelezően ellátandó feladatszám mellett tartósan kevesebb állami forrással rendelkeznek az önkormányzatok, ez párosul egy folyamatosan romló világgazdasági helyzettel (elsősorban a Covid-19 okozta világjárvány, a jövőben pedig a szomszédos katonai konfliktus), amely miatt az állami költségvetésben forrásokat helyeztek át az önkormányzatoktól az államhoz. A forráskiesések következtében a 25 000 fő alatti lakosságszámmal rendelkező települések és kiemelt városok részesültek kompenzációban 2020 decemberében (Kormányhatározat: 2007/2020).

A sorozatos forráskiesések miatt így a legnagyobb helyi adóbevétel, a HIPA szabadon felhasználható része egyre nagyobb mértékben kerül a kötelező feladatok bevételi listájára az önkormányzatok költségvetési rendeletében. Ezzel egyidejűleg kevesebb önként vállalt feladatot tudnak a vizsgált települések teljesíteni. Az Mötv. szerint ugyanis csak akkor vállalhat önként plusz feladatokat az önkormányzat, ha ez

nem veszélyezteti a kötelező feladatok ellátását (2011. évi CLXXXIX. törvény [Mötv], 10. §, 2. bekezdés). „A helyi önkormányzatok helyi közösségi közlekedési feladatellátásának forrása a fővárosi önkormányzat esetében elsőként a külön törvény alapján fővárosi önkormányzatot osztottan megillető adóbevétel, más önkormányzatnál pedig a helyi iparűzési adóból származó bevétel. A helyi iparűzési adóbevételből a közösségi közlekedési feladat ellátási összegén felüli bevétel különösen a települési önkormányzat képviselő-testületének hatáskörébe tartozó szociális ellátások finanszírozására használható fel” (2011. évi CLXXXIX. törvény [Mötv], 112. §, 1a. bekezdés).

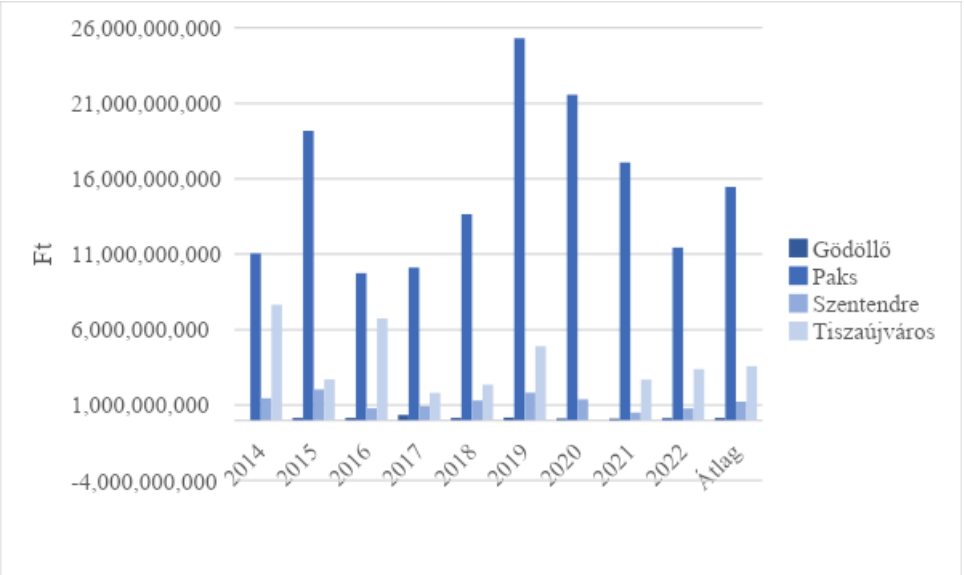

4. ábra: Önként vállalt feladatok kiadási oldal nominális értéke a vizsgált település bontásában (Forrás: Önkormányzati költségvetések)

A települések összesített diagramján ezen csökkentő tendenciát figyelhetjük meg mind a kötelező, mind pedig az önként vállalt feladatok terén egyaránt (4. ábra). Ha csak a nominális adatokat vizsgáljuk, akkor már Gödöllő adatai is megjelennek minimális értékben. Viszont, ha az önkormányzati választásokat is figyelembe vesszük, azaz a politikai ráhatást a városok versenyképességére, költségvetésére, akkor azt az empirikus észrevételt tehetjük, hogy 2014-2015 és 2019-2020-ban kiemelkedő értékeket láthatunk a nominális értékeket tartalmazó 4., és az önként vállalt feladatokra számolt versenyképességi mutatószámot prezentáló 3. ábrán. A kötelező feladatokban ilyen mértékű ugrást nem tapasztalhatunk, mivel nagy mértékben nem változott a feladatkiosztás ezen része. A legnagyobb változás a közoktatás bevonása az állami feladatkörök közé, valamint a gépjárműadó és a koronavírus okozta járvány

következtében a HIPA 50%-ának elvétele az önkormányzattól (A Kormány 639/2020. (XII. 22.) Korm. rendelete). Azonban a forráselvonást nem követte a feladatteher csökkentése, így az önkormányzatoknak ugyanazt a feladatmennyiséget kell ellátniuk kevesebb forrásból.

A települések között látható egy nagy eltérés az önként vállalt feladat értékei között, leginkább Paks és Tiszaújváros tekintetében. Mindkét település rendelkezik egy vagy kettő meghatározó iparvállalati szereplővel, amely a térség szempontjából jelentős gazdasági súllyal rendelkezik: Paks esetében az atomerőmű, Tiszaújváros esetében pedig a Tiszai Vegyi Kombinát[5]. A többi településen nem találunk ilyen erős gazdasági szereplőt, aki által a HIPA bevételek nagymértékben megemelkednének. Ezen növekedés következtében Paks és Tiszaújváros több forrással tud gazdálkodni, így többet tudnak költeni mind a kötelező, mind az önként vállalt feladatokra.

Gödöllő esetében sokkal szerényebb összegű önként vállalt feladati kiadásokat láthatunk, emiatt a minden vizsgált települést magában foglaló ábrán alig észrevehetők az értékei. Gödöllő „láthatatlansága" és a már említett kiugró két vizsgált város értékei (Paks és Tiszaújváros) végett a fejezet következő részében települési bontásban részletesebben megvizsgáljuk az önkormányzatok költségvetéseit az önként vállalt feladatokra fókuszálva. A települések elemzése a versenyképességre ható mutatószám alapján elért helyezés következtében került kialakításra. A helyezések a következőképpen alakultak:

1. Paks (HÉTFA életminőségi index 5. helyezett)
2. Tiszaújváros (HÉTFA életminőségi index 8. helyezett)
3. Szentendre (HÉTFA életminőségi index 2. helyezett)
4. Gödöllő (HÉTFA életminőségi index 4. helyezett)

[5] A kombinátot még a szocializmusban építették fel, jelenleg pedig a MOL Nyrt. működteti.

3.2. Önként vállalt feladatok versenyképességi mutatószám a vizsgált településeken

3.2.1. Paks: az atomerőmű adta gazdasági lehetőségek

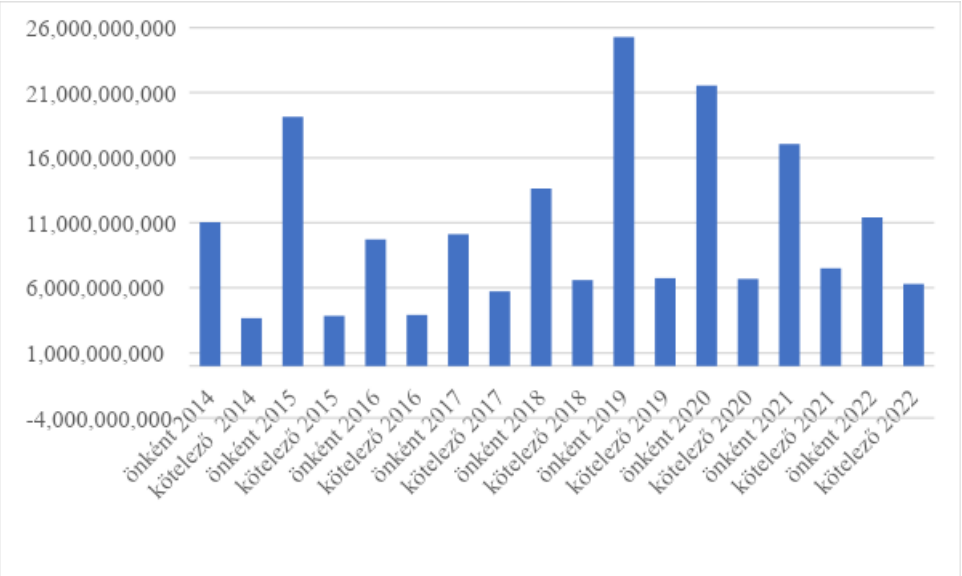

5. ábra: Önként vállalt és Kötelező feladatok kiadási oldalának nominális értékei Paks Város Önkormányzatának költségvetési rendeletei alapján (Ft-ban)

Paks esetében már sokkal magasabb önként vállalt feladati kiadási oldalt tapasztaltunk, amelynek legfőbb oka, a magasabb HIPA bevételek lehetnek a paksi atomerőműnek köszönhetően. Az energiaiparban betöltött jelentős szerepe miatt a város vonzza a munkavállalókat, ami miatt egy magasan képzett, kvalifikált réteg költözött be. A legmagasabb önként vállalt feladati kiadás 2019-ben volt (25 293 713 000 Ft). A 2020-as adat rendkívülinek tekinthető, ugyanis a koronavírus járvány 2020-ban robbant be. A 2020-as kiadásokban még nem jelentkezett olyan mértékben a gazdasági visszaesés, mint amit láthattunk a többi város esetében. Elmondható továbbá, hogy a 2014-2015-ös évektől eltekintve, a későbbi kiemelkedő értékű kiadásokban már nem a pénzeszköz műveletek, hanem a beruházások, felújítások és az EU-s forrásokra alapozott beruházások adtak hozzá nagy mennyiségben az önként vállalt feladatok kiadási oldalához. A HÉTFA által elkészített járásszékhely monitor azonban csak a 2012-es és 2017-es adatokat vetette össze. Figyelemre méltó tény olvasható ebből ki annak ellenére, hogy amíg 2017-ben az egyik legalacsonyabb az önként vállalt feladatokra kiadott pénzmennyiség, a kiszámolt mutató értéke még így is 1 fölé esik, tehát többet tudott költeni Paks az önként vállalt feladatokra. Fontos megjegyezni, hogy ez csak egy szükséges, de nem elégséges feltétele lehet a versenyképességnek.

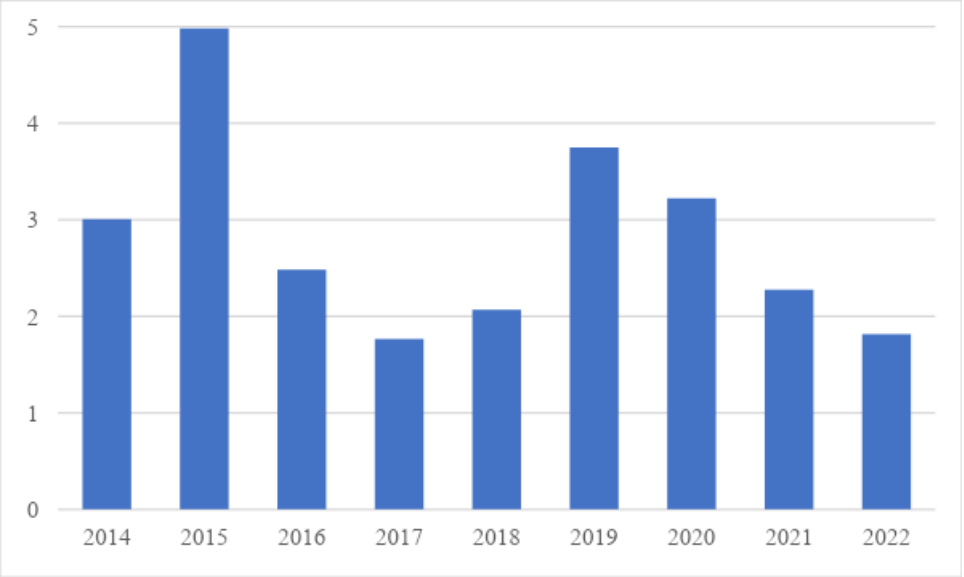

6. ábra: Önként vállalt feladatokra kiszámolt mutatószám Paks Város Önkormányzatának a Költségvetési rendeletei alapján, kiadási oldal

A következő ábrán Paks városára számított egy kötelező feladatra kiadott Forintra jutó önként vállalt feladatra kiadott Forintot tekinthetjük meg. Paks esetében kiugróan magas számokat láthatunk 2014-2022 között, csak Tiszaújváros tudott még 1 feletti érétéket mutatni, amely azt jelenti, hogy a település többet költött az önként vállalt feladatokra, mint a kötelezőkre. 2015-ben, amikor a legmagasabb értéket tapasztaltuk, majdnem ötször nagyobb mértékben finanszírozta az önkormányzat az önként vállalt feladatokat, mint a kötelezőket (4,9803-szor). Ha a kötelező feladatokat tekintjük a 100%-nak, akkor 49,03%-kos emelkedést tapasztalhattunk, ennek értelmében a kötelező feladatok kb. 50%-kal többet fordított az önként vállalt feladatokra.

A legtöbb esetben a „pénzeszközök betétként elhelyezése” tétel miatt lett kiugróan magas a költségvetés önként vállalt kiadási oldala. Ez 2014-ben 10 061 176 400 Ft-ot tett ki. Érdekes abból a szempontból, hogy bevételi oldalon ugyanúgy megtalálható ezen tétel, viszont csak Tiszaújváros Önkormányzatánál találkoztunk hasonló művelettel, míg Szentendre esetében erre nem tudtunk következtetni, Gödöllő kapcsán pedig egyáltalán nem találkoztunk ilyen tétellel.

2015-ben is ugyanezen tétel miatt lett 19 160 734 000 Ft az önként vállalt feladatok kiadási oldala. A 2011. évi CXCIV. törvény Magyarország gazdasági stabilitásáról alapján az önkormányzatok nem vehetnek fel hiteleket. Példának okáért 2016-ban a legtöbb rászoruló településvezetési adósságállományt az állam kifizette hol

nagyobb, hol kisebb mértékben. Nemcsak nem vehetnek fel hitelt, de negatív tartományba sem mehet egy adott település költségvetése. Emiatt érdekes volt megtalálni ezen betételhelyezéseket tekintettel arra, hogy mind a bevételi, mind a kiadási oldalon fellelhetőek.

2018-ban 2 298 112 000 Ft összegű európai uniós támogatás érkezett, amely az önként vállalt feladatok bevételi oldalán jelent meg, emiatt is lett 10 000 000 000 Ft körüli az összegzett önként vállalt feladatok kiadása. 2019-ben pedig a „Felhalmozási célú támogatások államháztartáson belülről" nevű költségvetési tétel miatt emelkedett meg nagy mértékben az önként vállalt feladatok kiadási oldala.

A „pénzeszközök betétként elhelyezése" tételt a kutatásunk során nem tekintjük a versenyképességet közvetlenül befolyásoló tényezőnek, így új számításokat végeztünk a módosított költségvetési adatokkal: levontuk az összehasonlíthatóság végett ezen pénzeszközi műveleteket az önként és kötelező feladatokból egyaránt, hogy a túlzottan kiugró értékek által okozott torzításokat korrigálhassuk.

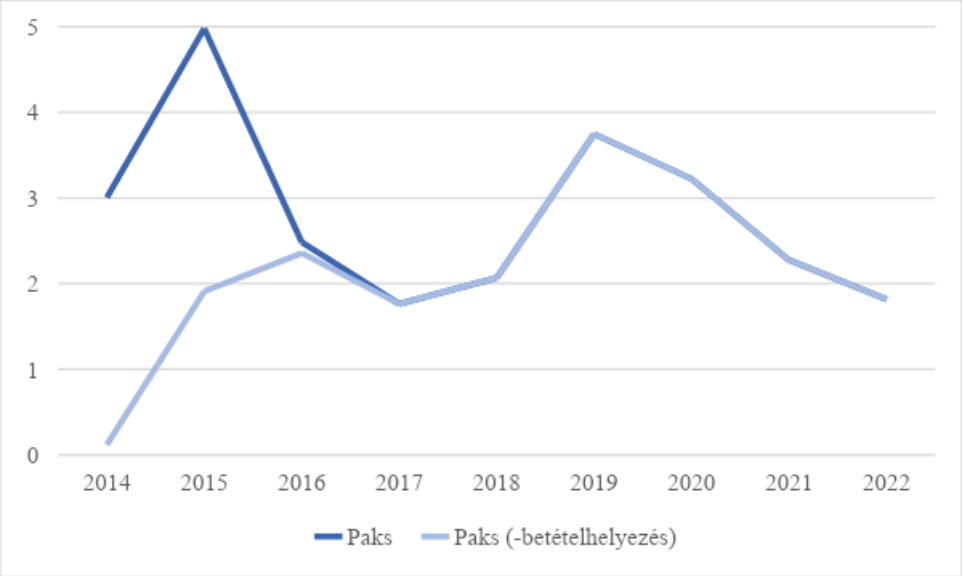

7. ábra: Önként vállalt feladatokra kiszámolt mutatószám Paks Város Önkormányzatának a Költségvetési rendeletei alapján, kiadási oldal (Betételhelyezessel és anélkül)

A módosított önként vállalt feladat versenyképességi mutatóval csak 2014-2017 között látható különbség az alap és a módosított adatok között. Összességében véve elmondható, hogy 2014-hez képest majdnem a kétszeresére tudta növelni az önként vállalt feladatokra költött pénzmennyiség arányát Paks város önkormányzata a kötelező feladatokhoz képest.

Paks amiatt tud ilyen magas szinten önként vállalt feladatokat elvégezni, mert az atomerőmű nagy mértékben járul hozzá a város költségvetéséhez HIPA formájában (kb. 4 000 000 000 Ft értékben évente). Nem az önként vállalt feladatokhoz kapcsolódik elsősorban a befizetett HIPA, ugyanis egyfelől alapvetően a HIPA egy része a kötelező feladatokat finanszírozza, másfelől 2017-től kezdve csak a kötelező feladatok bevételi oldalán jelenik meg, míg korábban fellelhető volt az önként vállalt feladatok bevételi oldalán is.

Paks mélyreható költségvetési vizsgálata kapcsán merültek fel az alábbi kérdések: fellelhető-e az önként vállalt feladatok részletesebb tétellistája, pontosan milyen feladatokra költött az önkormányzat, a korábban már említett kiugróan magas pénzeszköz elhelyezés mellett? Gödöllővel ellentétben nem az összesített mérleg táblájában találhatóak meg ezen kiadási adatok, hanem az évi költségvetési rendelet legvégén, a feladatokat bemutató tájékoztató melléklet fejezet alatt. Látható, hogy a támogatások mekkora mértéket tesznek ki (pl.: 2014-ben 440 000 000 Ft-ot), viszont korántsem költött annyit a település városmarketingre, mint Gödöllő. Ellenben Gödöllőn diverzebb gazdaságot lehet megtalálni, nincsen egypólusosság, következésképpen ez nem jelenik meg veszélyforrásként a gödöllői ITS-ben.

Összefoglalva Paks költségvetési elemzését az önként vállat feladatok tükrében, elmondható, hogy amennyiben csak ezen értékek alapján vizsgálnánk a városok versenyképességét, akkor az első helyen szerepelne a kiválasztott négy település közül. A HÉTFA kutatásban Paks a 3. helyen szerepel a társadalmi és szolgáltatások dimenziójában kapott alacsonyabb értékeivel.

3.2.2. Tiszaújváros: kiemelkedő kötelező feladatra fordított kiadások

Tiszaújváros abban a különleges helyzetben van a vizsgált négy település közül, hogy a legkisebb állandó népességgel rendelkezik a KSH adatai szerint. Pakshoz hasonló mind a gazdasági ereje, mind az önként vállalt feladatokat tekintve. Kötelező feladatokban a legtöbbet Tiszaújváros költ el, ami azért meglepő, mert nemcsak a legkisebb népességgel, hanem a legkisebb területtel rendelkezik, amennyiben a gazdaságilag hasznosított ipari területet nem tekintjük a vizsgálatunk szempontjából mérvadónak.

Tiszaújváros esetében nemcsak egy meghatározó gazdasági szereplőt láthatunk: a MOL Petrolkémia Zrt. (korábban a Tiszai Vegyi Kombinát Zrt.) vegyipari

vállalkozása mellett, jelentős befizető a Jabil is (egészségügyi termékeket gyártó vállalat) a HIPA tekintetében.

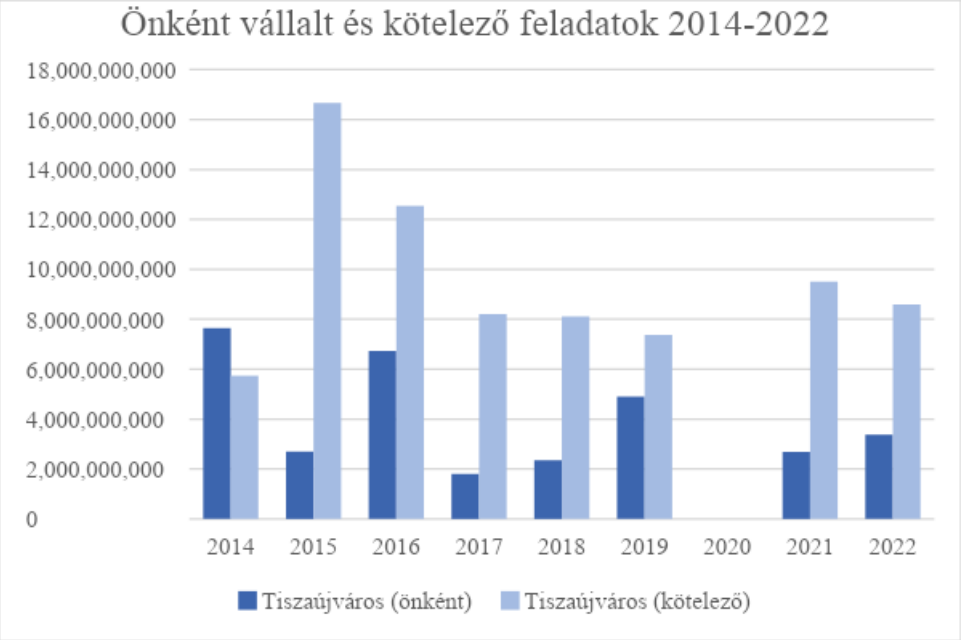

8. ábra: Saját szerkesztés, Forrás: Önkormányzati költségvetések

Paks után Tiszaújváros költi a legtöbbet az önként vállalt feladatokra, visszautalva a korábban már elemzett, minden települést magában tartalmazó diagramra. Pakstól olyan mértékben kell differenciálni Tiszaújvárost, hogy 2014 után már a normalizált, a kutatásunk során nem a versenyképességet növelő (mutató < 1) eredményt hozza: a kötelező feladatokra költött mennyiség meghaladja az önként vállalt feladatok finanszírozását. Ezen a településen a kiugró szélsőérték 2015-ben érzékelhető: 16 667 344 000 Ft-ot költött az önkormányzat a kötelező feladatokra, majd 2016-ban is a 10 000 000 000 Forintot meghaladó értékben finanszírozta a kötelező feladatokat.

2020-as adatok hiányosak maradtak, mivel nem tudtunk információt szerezni az ez évi költségvetési adatokról. Eltekintve ettől, a többi településhez hasonlóan, látható a csökkenő tendencia mind a kötelező, mind pedig az önként vállalt feladatok finanszírozásának esetében.

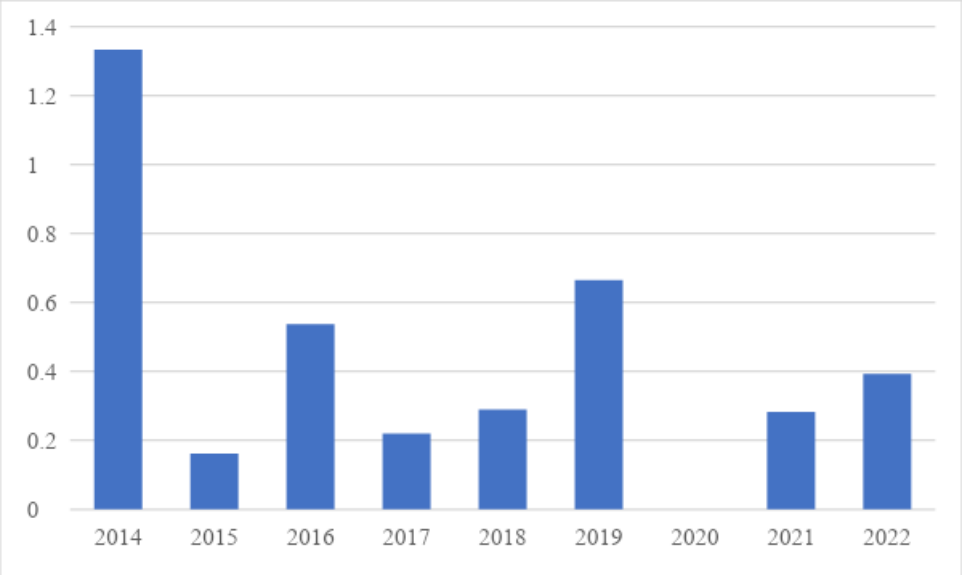

9. ábra: Önként vállalt feladatokra kiszámolt mutatószám Tiszaújváros Város Önkormányzatának a Költségvetési rendeletei alapján, kiadási oldal

Tiszaújváros esetében a legmagasabb önként vállalt versenyképességi mutató maximális értéke 1,33 volt, amely az egyedüli 1 fölötti érték. Látható a diagramból, hogy 2014-ben költött többet az önkormányzat az önként vállalt feladatokra, mint a kötelezőkre, a többi évben már a kötelező feladatok domináltak. Azonban, ha mélyebben megvizsgáljuk az önként vállalt feladatok kiadásaiban a finanszírozás tételt, akkor azt láthatjuk, hasonlóan Paks esetéhez, 4 600 000 000 Ft értékben történt „pénzeszközök betétként való elhelyezése". Ugyanúgy, mint Paksnál, itt is módosítottuk, hogy a tényleges versenyképességet tudjuk megvizsgálni és kiküszöböljük a torz eredmény hatását a kutatásunkra. Ha elvégezzük a korrigálást, akkor 0,8-del csökkent a mutató száma, 1,33 helyett 0,52 lett Tiszaújváros értéke 2014-ben. Ezen módosítással már egy egyenletesebb mutatószámot kapunk és létrejön a reális eredmény, mely szerint az önként vállalt feladatok kisebb mértékűek a kötelező feladatokhoz képest.

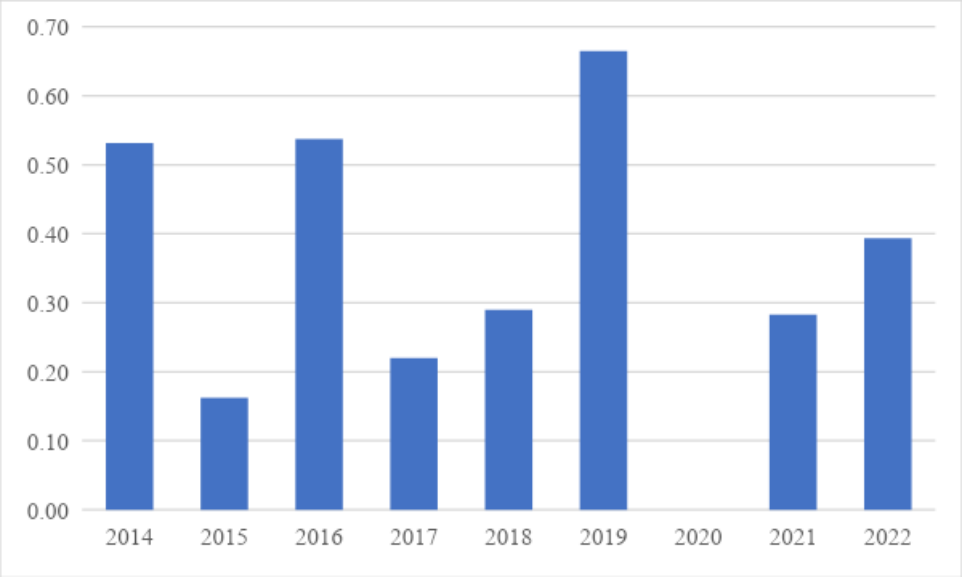

10. ábra: Önként vállalt feladatokra kiszámolt mutatószám Tiszaújváros Város Önkormányzatának a Költségvetési rendeletei alapján, kiadási oldal (betételhelyezések nélkül)

Összefoglalva Tiszaújváros adatait, látható, hogy Paks után a második legtöbb önként vállalt kiadási oldallal rendelkezik, amely megmutatkozik az önként vállalt feladati mutatószámban is: Gödöllőhöz és Szentendréhez képest többet tudott költeni az önként vállalt feladatokra. Emellett az ITS/IVS alapján Gödöllő és Szentendre emelte ki a szűkös forrásokat. Tiszaújváros és Paks esetében is van egy vagy több olyan meghatározó gazdasági szereplő, amely képes forrást biztosítani adó formájában a településnek.

3.2.3. Szentendre: a „nem kötelező feladatok” városa

Másodikként Szentendre önként vállalt feladatainak elemzését mutatjuk be, amely a HÉTFA Járásszékhely monitorában a legélhetőbb járásszékhelyként (63,0, Városi Életminőségi Index, 2018) van feltüntetve, minimális pontszámmal megelőzve Gödöllőt. A kutatásunk és az összehasonlíthatóság aspektusából kifolyólag törtük meg a HÉTFA sorrendjét és kezdtük a települések bemutatását Gödöllővel.

Szentendre költségvetési rendeletében nem önként vállalt feladatként, hanem a „nem kötelező feladatok” címszó alatt kell keresni az önként vállalt kötelezettségeket. Empirikus tapasztalataink alapján azt a megállapítást tehetjük, hogy nem élvez akkora priortást az önként vállalt feladatok a költségvetésen belül. Emellett a nem kötelező feladatok nincsenek konkrét feladatokra lebontva, mint Gödöllő összesített költségvetési

mérleg táblázatában láthattuk. Ugyanakkor az általunk készített diagramokon látható, hogy arányaiban mégis többet költött a település önkormányzata az önként vállalt feladatokra, mint Gödöllő.

A költségvetések és ezen belül az önként vállalt feladatok elemzése során Szentendre esetében arra is reflektálunk, hogy miért nem jelent meg a HIPA mint költségvetési bevételi forrás, illetve egyéb más bevétel oldali érték sem. Ebből következtethetünk arra, hogy a HIPA csak a kötelező feladatok fedezésére szolgál (majd látjuk Paks és Tiszaújváros esetét, ahol eleinte megjelent a HIPA az önként vállalt címszó alatt, majd 2017-től kezdve csak a kötelező feladatok oldalán található meg), mivel olyan magas tételként szerepel a költségvetésben, amiben teljes mértékben felhasználásra kerül a HIPA. Emiatt szintén kiemelt a magyarországi városok önként vállalt feladatainak a vizsgálata, mivel a sorozatos bevételoldali átrendeződések miatt a HIPA nem tudja betölteni a gazdasági versenyképességet javító funkcióját (2011. évi Mötv. alapján a kötelező feladatokra kötelezően kell fordítania az önkormányzatnak a HIPA bevételből).

Jóllehet, közvetlenül azt a helyi gazdasági erőt jeleníti meg a társadalom felé, amelyet a lokális vállalkozások mutatnak fel, de közvetetten elveszik ezen versenyképességi előny. Tudniillik, nem olyan területen kerül felhasználásra, ahol az adott település a további versenyképességét tudná növelni tekintettel arra, hogy a kötelező feladatok keretein belül kerül felhasználásra. A HIPA-t abban az esetben tekinthetjük versenyképességet támogató bevételnek, ha megjelenik az önként vállalt feladatok bevételi oldalán, tehát az önkormányzat képes szabadon finanszírozni feladatokat az önként vállalt feladatokon belül.

Negatívumként ítéltük meg, amely más vizsgált településen pozitívumként jelent meg, hogy a költségvetési módosításokban nemcsak a kötelező feladatok változásai figyelhetőek meg, hanem az önként vállalt feladatok differenciái is (Tiszaújváros, Gödöllő és Paks). Szentendre esetében, ami a módosítást illeti, a kötelező feladatokból indul ki az összesítő tábla, majd a végén csak a végösszeg változásait lehet nyomon követni. Míg a többi település esetében a széleskörűbb, az önként vállalt és kötelező feladatok differenciált lebontásának köszönhetően áttekinthetőbb és vizsgálhatóbb adatsort kapunk, Szentendre esetében nem találtunk ilyen költségvetési feladat leosztást.

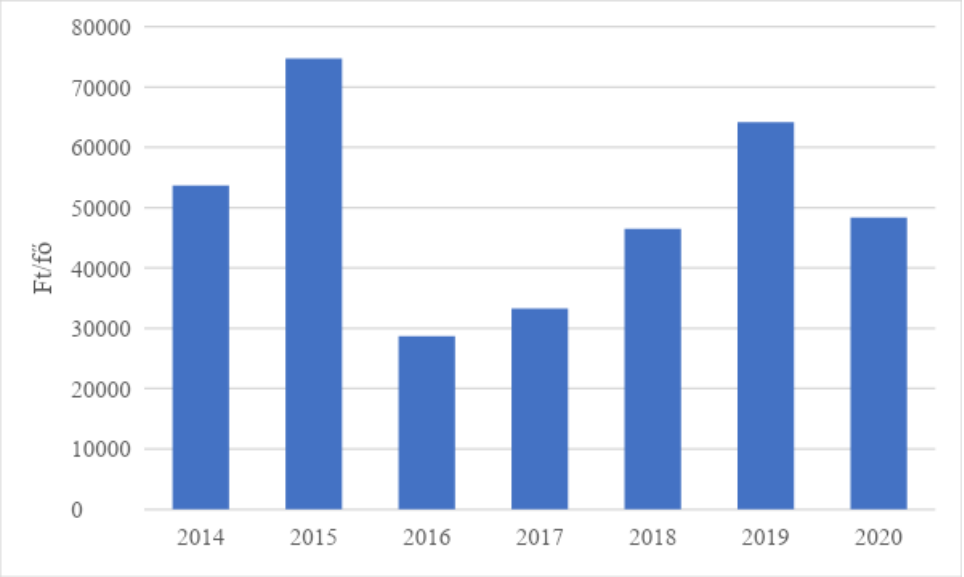

11. ábra: Egy főre jutó önként vállalt feladatok éves bontásban Szentendre Város Önkormányzatának költségvetési rendeletei alapján

Szentendre kisebb lakossággal rendelkezik, mint Gödöllő, emiatt lehetséges, hogy az egy főre jutó önként vállalt feladati kiadás magasabb összeget mutat az évenkénti bontásban. Szentendre kapcsán a legalacsonyabb értéket 2016-ban láthatjuk, majd 2019-ig egy növekvő tendenciát mutat az egy főre jutó önként vállalt feladatok esetében, 2020-ban pedig a már Gödöllőnél is tapasztalt csökkenést figyelhetjük meg a 7. ábrán.

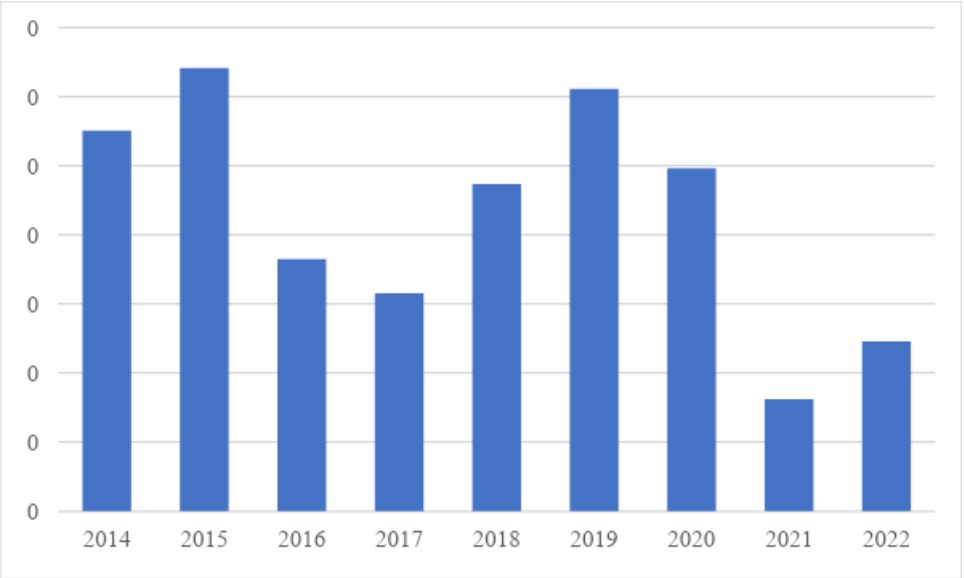

12. ábra: Önként vállalt feladatokra kiszámolt mutatószám Szentendre Város Önkormányzatának a Költségvetési rendeletei alapján, kiadási oldal

Az önként vállalt feladat versenyképeségi mutatónk alapján Szentendre esetében szintén 2021 volt a mélypont (8. ábra). Azonban Gödöllőhöz képest többet költött az önként vállalt feladatokra Szentendre, ugyanakkor a kiszámolt mutatószám nem éri el egyik vizsgált évben sem az 1,0 értéket, amely felett már pozitív mértékben lenne az önként vállalt feladatok kiadása a kötelező feladatokhoz képest. Az önkormányzati választásokkal összevetve azt tapasztalhatjuk, hogy minden olyan évben, amelyben tartottak szavazást, abban az évben vagy az azt követő évben (2014 és 2015) növekedett a mutatószám értéke, majd csökkenést lehetett tapasztalni egészen 2018-ig. 2019-ben ismét kiemelkedő értéket tapasztalhatunk 0,3058-as eredménnyel. Ugyanakkor ezen érték elmarad a 2015-ös maximumtól, amely 0,3208 volt. Ha a kiszámolt mutatót százalékos formában értelmezzük, akkor elmondhatjuk, hogy 2015-ben, amikor a legtöbbet tudta az önkormányzat az önként vállalt feladatokra költeni, az önként vállalt feladatok a kötelező feladatok 32%-át tették ki.

Az ITS-ben viszont azt tapasztaltuk, hogy Szentendre és Gödöllő városvezetése hangot adott annak, hogy az anyagi erőforrások szűkösek, így csökken a bevételek felhasználási lehetősége, ha az önként vállalt feladatokat nézzük. Összességében Szentendréről a mutató alapján azt mondhatjuk, hogy versenyképesebb, mint Gödöllő, mivel magasabb értéket képvisel (ha a mutató > 1, többet költ önként vállalt feladatokra), ellenben a mutató értéke nem emelkedik 1,0 fölé.

3.2.4. Gödöllő: konszoldiált költségvetés

Gödöllőnek a vizsgált négy település közül egyedülálló módon tételek szerinti bontásban szerepelnek a kötelező és önként vállalt feladatai.

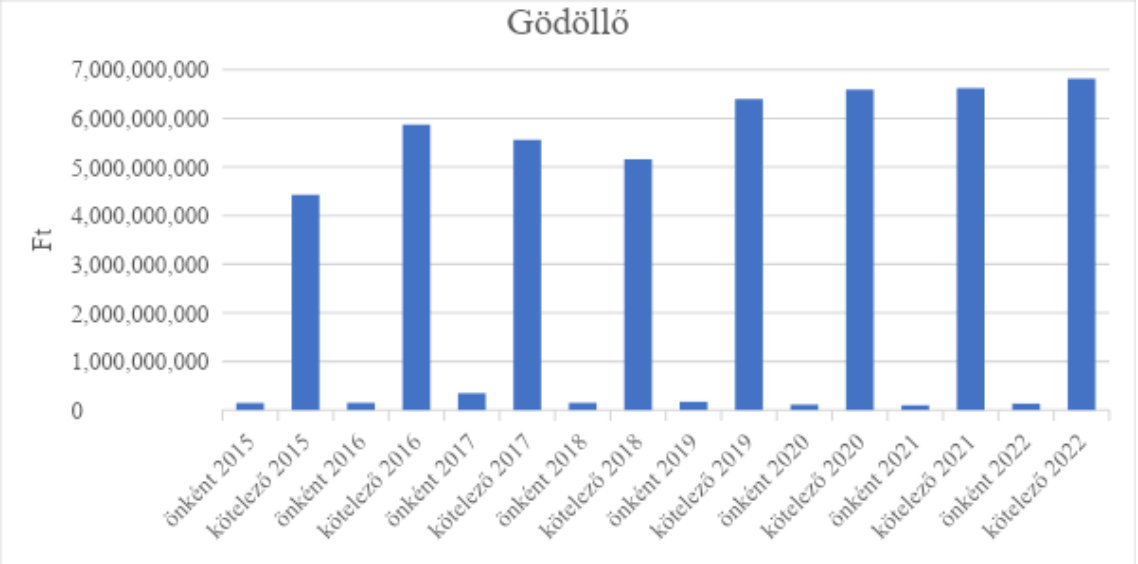

13. ábra: Önként vállalt és Kötelező feladatok kiadási oldalának a nominális értékei Gödöllő Város Önkormányzati Költségvetési Rendeletei alapján, Forrás: Önkormányzati költségvetések

Látható egy növekvő tendencia 2017-ig, majd egy csökkenést mutató időszak az önként vállalt feladatok esetében (5. ábra), és ezzel arányosan pedig a kötelező feladatok kiadásinak a növekvő fázisa. Gödöllő a HÉTFA kutatása alapján a 2. legélhetőbb járásszékhely Magyaroroszágon, de ennek ellenére nem látható kiugróan magas önként vállalt feladati finanszírozás, mint azt a hipotézisünkben lefektettük, hanem az ellenkezője, egy visszafogottabb forma detektálható. A legmagasabb arány az önként vállalt feladatok/kötelező feladatok mutatóban 0,0621 2017-ben, amely messze elmarad a többi vizsgált településtől, míg a legalacsonyabb 2021-ben mutatható ki (0,0168). Ennek oka lehet a koronavírus járvány okozta gazdasági nehézségek, amelyek az önkormányzatokat is érzékenyen érintette, valamint a feladatok és a finanszírozás átrendeződése az állam és az önkormányzatok között.

Az előző fejezet végén említettük, hogy Gödöllő az összesített települési ábrán nem jelenik meg a túlzottan alacsony értékei miatt. Az 5. ábrán láthatjuk, hogy az önként vállalt feladatok kiadásai elenyészőek a kötelező feladatokkal szemben. Az önként vállalt feladatok alacsony arányát mutatja meg a 6. ábra is.

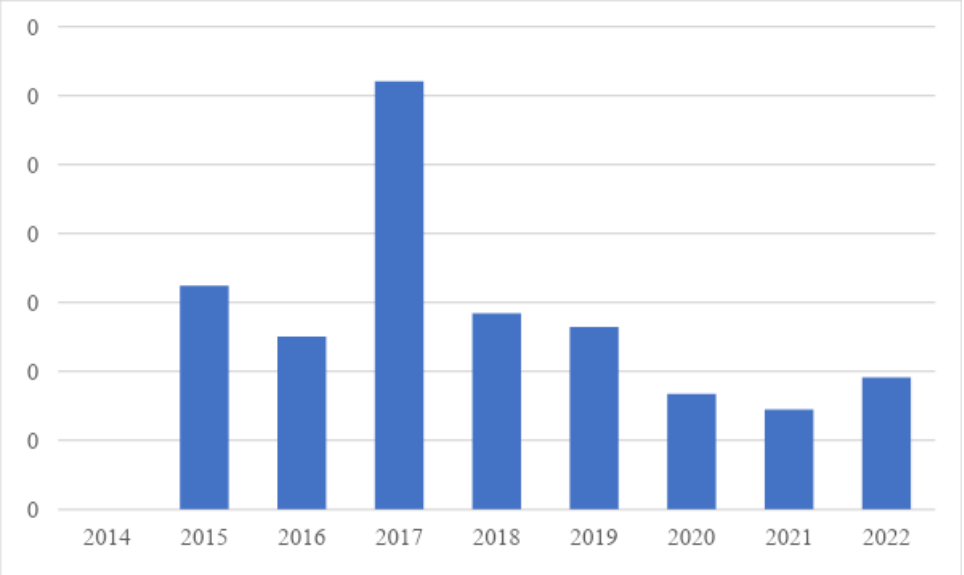

14. ábra: Önként vállalt feladatokra kiszámolt mutatószám Gödöllő Város Önkormányzatának a költségvetési rendeletei alapján

Gödöllő vonatkozásában kiemelendő, hogy a kötelező és önként vállalt feladatokban a tételek vertikális felbontásban szerepelnek. Így láthatóvá válik, hogy a település pontosan mire költötte el a forrásait. Emellett az önként vállalt és kötelező feladatok külön táblában való feltüntetése is lehetővé teszi, hogy még alaposabban lehessen górcső alá venni az önként vállalt feladatokat. Fontos kiemelni, hogy egyedinek tekinthető ez a fajta önkormányzati feladatábrázolás, ugyanis a többi vizsgált településnél ilyen konkrét feladat lebontást nem találhatunk, csak az aggregált költségvetési táblát és a főbb tételeket. Gödöllőn ezen struktúra a következő: Cím Alcím Feladatok. A módosításokat szintén nyomon lehet követni a kötelező és önként vállalat feladatok tekintetében egyaránt, amely megnöveli a költségvetés transzparenciáját.

„A gazdasági helyzet mellett az Erős civil társadalom, a Fiatalok kompetenciái és az Elérhető szolgáltatások dimenziók jelzik igazán, mely városok emelkednek ki a tágabb értelemben vett agglomerációból: Szentendre, Gödöllő és Vác mindhárom dimenzióban rendkívül jó teljesítménnyel büszkélkedhet” (HÉTFA 2020). A HÉTFA kutatás állítását tudjuk igazolni az önként vállalat feladatok részletesebb vizsgálata alapján. A város a legtöbbet városmarketingre és kommunikációra költ, amelyek erősítik a pozíciót a városok versenyképességi vizsgálata kapcsán. A kulturális élet fenntartása szintén a prioritások közé kerül, ugyanis az önként vállalt feladatokon belül a másik legnagyobb kiadási mennyiséget a rendezvények megvalósítására költik.

Továbbá jelentős összeget fordítanak a különböző civil szervezetek támogatására is. Tehát Gödöllő esetében elmondható, hogy alacsony arányban szerepelnek az önként vállalt feladatok a kötelező feladatok ellenében, ugyanakkor az önként vállalt feladatokat minőségi szinten valósítja meg.

4. Konklúzió és további kutatási lehetőségek

Mind a hazai, mind pedig a nemzetközi szakirodalom feltárása után elmondható, hogy a versenyképességet mint fogalmat számtalan aspektusból lehet és érdemes vizsgálni. Dolgozatunkban egy kevésbé klasszikus értelmezés mentén indultunk el, a politika fogalma alá eső önkormányzati költségvetést tettük meg elemzésünk alanyává. Kvalitatív elemzésünk során gazdasági fejlesztési típusú tervek vizsgálata alapján elmondható, hogy a települési önkormányzatoknak szükséges és egyúttal céljuk is foglalkozni kötelező feladataikon felül az önként vállaltakkal is, ugyanakkor annak elköltésére és/vagy lehetséges módozataira részleteiben nem térnek ki. Fontos megjegyezni, hogy az ITS/IVS-ek megléte mellett mindegyik város rendelkezik gazdasági tervvel. Ezekben a dokumentumokban az önkormányzati gazdálkodás kérdésköre rendre megjelenik, pozitív példaként kiemelendő Paks, ahol egy teljes fejezetet szenteltek az önkormányzati költségvetésnek. Ami pedig a városvezetési bevételeket illeti, Paks kivételével megállapítható, hogy a másik három település csökkenő állami szerepvállalásról, szűk anyagi mozgástérről számolt be. Mindezek ellenére, az összes tervdokumentumban detektálható a versenyképesség fogalma és kérdésköre. Tiszaújváros egyedülálló módon a versenyképességet nem csupán gazdasági aspektusokkal kapcsolta össze, hanem az élhetőséget és a fenntarthatóságot mint hosszú távú stratégiai célt is beemelte.

A *K1: Lehet-e a városi versenyképességet a magyar járásszékhelyek tekintetében az önként vállalt feladatokra kiszámolt mutatónk mentén vizsgálni?* kérdésre az alábbi a válaszunk: szükséges, de nem elégséges feltétele a versenyképességi vizsgálatnak. Tekintettel az önként vállalt feladatok részletesen tétellistájának hiányára, nem lehet messzemenő következtetéseket levonni. A dolgozatban használt politikafogalom értelmében elmondható, hogy Lengyel Imre piramismodellje (Lengyel, 2003) alapján a politikai dimenzió a piramis alján elhelyezkedő sikerességi faktorok közé sorolandó. Ez egy újabb kutatásnak biztosít terepet, de kihangsúlyozandó, hogy nemcsak a rendelkezésre álló forrás mennyiségétől függ a sikeresség, hanem az összeg felhasználásának módozatától is. A kutatásunk egy jó alapot szolgál a további tanulmányozások irányába, amelyekben a jelenlegi kvantitatív rész kiegészíthető egy kvalitatív, primer kutatással. Itt interjúztatással és a felhasznált források mélyebb és kiterjedtebb feltérképezésével tekintetében további eredmény mutatható fel a városi versenyképességről az önként vállalt feladatok tükrében.

A *K2: A HÉTFA járásszékhely monitorával megegyező rangsort kapunk a saját mutatónk alapján?* kutatási kérdésünkre egyértelműen nemleges választ tudunk adni. Amíg a HÉTFA élhetőségi index kutatása esetében Szentendre, Gödöllő, Paks és Tiszaújváros volt a sorrend, addig a saját versenyképességi mutatónk alapján Paks szerepel az első helyen, majd követi Tiszaújváros, Szentendre és végezetül Gödöllő zárja a sort. Jogosan felmerül a kérdés, hogy mi okozhatja ez a jelentős rangsorbeli átrendeződést? Nem hagyhatjuk figyelmen kívül, hogy a HÉTFA több összetevő alapján, komplex mutatóval számolt, amíg mi csupán egy arányszámot tartalmazó mutatót állítottunk fel. Az élhetőségi indexébe beletartoznak olyan soft, nem klasszikusan gazdasági dimenziók, mint a társadalmi-szolgáltatási funkciók, illetve a lakosság szempontjából meghatározó tényezők is, mint például élhető és biztonságos települési környezet, szociális biztonság, erős civil társadalom és a fiatalok kompetenciái (HÉTFA, 2020, 6.). Megállapítható, hogy a két, ipari vállalatot a területén tudó város, Paks és Tiszaújváros jelentős iparűzési adóbevételekkel rendelkeznek, továbbá az utóbbi település esetében jelentős CSR tevékenységet is tapasztalhattunk a TVK részéről. Összességében véve a versenyképesség értelmezésünk szerint nemcsak gazdasági dimenzióból áll, hanem szükséges egy társadalmi aspektusokat is magában foglaló komplex mutató felállítása, azonban nem vetnénk el a mutatónk létjogosultságát. Tudniillik, az önként vállalt feladatok részletes költései visszajelzést tudnak adni az adott településen élő lakosságnak. Mindent összevetve a mutatónk gazdaságilag értelmezhető, összehasonlítási alapnak kiváló, azonban a HÉTFA járásszékhely multidiszciplináris megközelítése árnyaltabb képet fest, így semmiképpen sem elhanyagolhatók a társadalmi-környezeti és egyéb dimenziók.

A H1: *Az önként vállalt feladatok nagysága megmutatja, hogy egy város sikeresen vagy sikertelenül tudja kiaknázni a pénzügyi forrásait (mutatószám > 1 magasabb finanszírozás, mutatószám < 1 alacsonyabb finanszírozás)* részben igazolódott ugyanis ha csak a gazdasági aspektus szerint vizsgáljuk a magyarországi városok versenyképességét, az általunk tanulmányozott, akkor lehet használni a kiszámolt mutatónkat. Ugyanis megmutatja, hogy egy vizsgált település mekkora mértékben tudja finanszírozni az önként vállalt feladatokat a kötelező feladatokhoz képest, utóbbiak teljes körű ellátása mellett.

Kitekintésképpen szeretnénk szakpolitikai javaslatot tenni, amely szerint érdemes az önként vállalt költéseket a civil szervezetek, települési-környezeti kultúra, tudásalapú és fenntartható társadalom, kreatív és innovatív város irányába orientálni,

természetesen a mindenkori kötelező feladatokkal és az adott település lokális karakterjegyeinek figyelembevételével. Továbbá érdemesnek tartjuk a HÉTFA Járásszékhely monitorát kiterjeszteni mind a múltra, mind pedig célszerű a jövőben is folytatni, mivel egy olyan unikális kutatás a magyar települési versenyképességet és élhetőséget figyelembe véve, amely precedens nélküli Magyarországon.

5. Irodalomjegyzék

Felhasznált irodalom

Bakács András (2003): „*Versenyképesség koncepciók*”.

Barta Márton, és Balás Gábor. 2012. „*Versenyképesség-történetek: Nemzetgazdasági versenyképességről szóló vélekedések összehasonlító elemzése*”. in *Versenyképesség kutatások műhelytanulmány sorozat*. BCE Vállalatgazdaságtan Intézet Versenyképesség Kutató Központ.

Béresné dr. Mártha Bernadett, és dr. habil Darabos Éva. 2017: „*Versenyképesség régen és ma, avagy merre tovább Magyarország?”*

Besze Tamás. 2009. „*A területi versenyképesség értelmezési lehetőségei a városrégiókban”*. Területi statisztika 12. (49.) évfolyam (6. szám):585–596.

Burgess & Park 1925: Concentric zones of urban land use

Collon, Heidi. 2007. „*Ansätze der Stadtpolitik zur Beeinflussung der Wettbewerbsfähigkeit am Beispiel der Stadt Wien”*. Der Öffentliche Sektor - Forschungsmemoranden (1–2):3–17.

Deloitte. 2016. „Index Digitale Wettbewerbsfähigkeit: Deutsche Städte im Vergleich”.

dr. Szliágyi György. 2008. *„A versenyképesség mérése a nemzetközi összehasonlítások módszertanának tükrében”*. Statisztikai Szemle 86. évfolyam(1. szám):5–21.

European Commission. Directorate General for Regional Policy. 2012. *Städte von morgen: Herausforderungen, Visionen, Wege nach vorn*. LU: Publications Office.

Farkas Beáta, és Lengyel Imre. 2001. „*Regionális versenyképesség és kohézió az Európai Unióban”*. Tér és Társadalom 15(3–4):231–52. doi: 10.17649/TET.15.3-4.829.

Gallai Sándor, Török Gábor (2003): Politika és Politikatudomány, Budapest 57-58.old

Hurta Hilda. 2012. *„Versenyképesség értelmezésének változása a múlt század közepétől napjainkig”*. O. 190–212 in Érzelmek és indulatok a gazdaságban: a gazdasági szereplők viselkedésének sajátosságai a döntésekben és folyamatokban. Szeged: Szegedi Tudományegyetem Gazdaságtudományi Kar.

Igar András, Lőcsei Hajnalka, Csite András, Herczeg Bálint, Mayer Balázs, Verhás Georgina, és Bakacsi-Saffer Zsuzsanna. 2020*.: „Járásszékhely Monitor 2020”.* HÉTFA Kutatóintézet,

Jeney László – Kulcsár Dezső – Tózsa István (szerk.): *Gazdaságföldrajzi tanulmányok Közgazdászoknak*, BCE Gazdaságföldrajz és Jövőkutatás Tanszék NGM Tervezéskoordinációért Felelős Államtitkársággal együttműködve, 2013, Budapest

Kardos Krisztina. 2017. „Versenyképesség".

Kocsis János Balázs(2007): *VÁROSOK VÁLSÁGA ÉS RENESZÁNSZA AZ EZREDFORDULÓN*, In: Szociológiai Szemle, Magyar Szociológiai Társaság, Budapest, 2007

Kresl, P. (1995): The determinants of urban competitiveness. In: Kresl, P. -Gappert, G. (eds). North American Cities and the Global Economy: Challenges and Opportunities. Sage, London,pp 45-68.

ksh.hu: T-STAR

Lengyel Imre. 2000. *„A regionális versenyképességről"*. Közgazdasági Szemle (XLVII. évf.):962–87.

Lengyel Imre. 2017. *„A régiók versenyképességének piramismodellje: az eredeti koncepciótól a 13 nyelvre lefordított változatokig"*.

Marco Kamiya és Ni Pengfei. 2020. „Global Urban Competitiveness Report (2019-2020), The World: 300 Years of Transformation into City".

N. Kovács Tímea. 2013. „*A versenyképesség fogalma, jelentései, megközelítései a német nyelvű szakirodalomban"*.

nvi.hu: Önkormányzati választási eredmények: 2010, 2014, 2019

Pámer Zoltán: *Az egyes területi szintek jelentőségének változása a magyar területfejlesztési politikában*, Baranya megye példáján, MRTT Vándorgyűlés, Budapest, 2021. november 4.

Poreisz Veronika. 2020. „*A területi és vállalati versenyképesség összefüggései a magyar nagyvárosok példáján"*. in In: Studia Doctorandorum Alumnae 2.: Válogatás a DOSz Alumni Osztály tagjainak doktori munkáiból. Doktoranduszok Országos Szövetsége.

Ralph Henger, és Oberst Christian. 2019. *„Alterung der Gesellschaft im Stadt-Land Vergleich"*. Henger IW-Kurzbericht (16).

Salamin Géza (2005): *A területi tervezés funkciójáról és aktuális feladatairól*, A Magyar Statisztikai Társaság Területi Statisztikai Szakosztálya konferenciája, Visegrád

Schipper, Sebastian. 2018. *„Stadt im Wettbewerb* | bpb". bpb.de. Elérés 2021. december 21.

(https://www.bpb.de/politik/innenpolitik/stadt-und-gesellschaft/216891/unternehmerische-stadt).

Somlyódyné Pfeil Edit(2019): *A VÁROSOK SZEREPE A TERÜLETI KORMÁNYZÁSBAN- A KÖZSZOLGÁLTATÁS-SZERVEZÉSTŐL A VÁROSPOLITIKÁIG,* Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Közigazgatási Továbbképzési Intézet,Budapest

Somogyi Márta. 2009. „*Versenyképesség a szakirodalomban A fogalmi megközelítések összegzése és elemzése* (II. rész*)". Vezetéstudomány / Budapest Management Review* 41–52. doi: 10.14267/VEZTUD.2009.05.04.

So, M. – Shen, J. (2004): Measuring urban competitveness in China, Asian Geographer,23, 1-2, pp 71-91.

Stocker, Frank. 2019. „*Wettbewerbsfähigkeit: Das sind Deutschlands erfolgreichste Städte"*. DIE WELT, november 7.

Szepesi Balázs. 2012. *„A versenyképesség társadalmi környezete"*. in *Versenyképesség kutatások műhelytanulmány sorozat*. BCE Vállalatgazdaságtan Intézet Versenyképesség Kutató Központ.

TCdata360: „TCdata360: Competitive Cities". Elérés 2021. december 21. (https://tcdata360.worldbank.org/stories/competitive-cities/).

Tóth Adrienn. 2013.: „*ORSZÁGOS PÁRTOK – HELYI ÖNKORMÁNYZATOK"*. Politikatudományi Szemle 22(3).

Varga Virág, Teveli-Horváth Dorottya, és Horzsa Gergely. 2021. *„Magyar közép- és nagyvárosok versenyképességi tipológiája és humán tőkét vonzó potenciálja"*. Földrajzi Közlemények 145(2):135–53. doi: 10.32643/fk.145.2.4.

World Bank Group. 2015a. *„Competitive Cities: A Local Solution to a Global Lack of Growth and Jobs"*. World Bank. Elérés 2021. december 21. (https://www.worldbank.org/en/topic/trade/publication/competitive-cities-a-local-solution-to-a-global-lack-of-growth-and-jobs).

World Bank Group. 2015b. „*Competitive Cities for Jobs and Growth: What, Who, and How"*.

Jogszabályi források

2011. évi CLXXXIX. törvény Magyarország helyi önkormányzatairól [Mötv.],

2017. évi C. törvényMagyarország 2018. évi központi költségvetéséről

2021. évi XC. törvény Magyarország 2022. évi központi költségvetéséről, Szolidaritási hozzájárulás

Kormányhatározat a Gazdaságvédelmi programok előirányzatból, a rendkívüli kormányzati intézkedésekre szolgáló tartalékból történő, valamint fejezetek közötti és fejezeten belüli előirányzat-átcsoportosításokról, kötelezettségvállalás engedélyezéséről, továbbá a 2021. évi központi költségvetés végrehajtása érdekében szükséges intézkedésekről és egyes kormányhatározatok módosításáról 2005/2020. (XII. 24.)

Kormányhatározat: az önkormányzatok adósságot keletkeztető, valamint kezesség-, illetve garanciavállalásra vonatkozó ügyleteihez történő 2020. október–novemberi előzetes kormányzati hozzájárulásról, 2007/2020. (XII. 24.) 4. §,

Kormányrendelet a járási (fõvárosi kerületi) hivatalokról 218/2012. (VIII. 13.)

Kormányrendelet a Magyarország 2020. évi központi költségvetésének a veszélyhelyzettel összefüggő eltérő szabályairól, 92/2020. (IV. 6.)

Kormányrendelet a Modern Városok Program megvalósításáról 250/2016. (VIII. 24.) , Letöltés:2022.04.17.

Kormányrendelet a veszélyhelyzet ideje alatt egyes gazdaságvédelmi intézkedésekről szóló 485/2020. (XI. 10.) Korm. rendelet módosításáról, 639/2020 (XII.22.):

Költségvetési rendeletek

Gödöllő város önkormányzatának 2014. évi költségvetési rendelete: Gödöllő város Önkormányzata Képviselő-testületének 1/2014 (II.10.) önkormányzati rendelete, és az ezt módosító 8/2014 (V.5.), valamint 12/2014 (VI.23.), a 13/2014.(IX.22.) számú, valamint a 20/2014 (XII.12.) számú önkormányzati rendeletekkel egységes szerkezetbe foglalt szövege

Gödöllő város önkormányzatának 2015. évi költségvetési rendelete: Gödöllő város Önkormányzata Képviselő-testületének 1/2015 (II.6.). számú önkormányzati rendelete

Gödöllő város önkormányzatának 2016. évi költségvetési rendelete: Gödöllő Város Önkormányzata Képviselő-testületének 2/2016. évi (II.12.) önkormányzati rendelete valamint az ezt módosító 7/2016. (IV.15.), 12/2016. (VI.17.) önkormányzati rendeletekkel egységes szerkezetbe foglalt szövege

Gödöllő város önkormányzatának 2017. évi költségvetési rendelete: Gödöllő Város Önkormányzata Képviselő-testületének 1/2017. (1.27.) önkormányzati rendelete Gödöllő város 2017. évi költségvetéséről és a gazdálkodással összefüggő egyes feladatokról

Gödöllő város önkormányzatának 2018. évi költségvetési rendelete: Gödöllő Város Önkormányzata Képviselő-testületének 1/2018. évi (I.26.) önkormányzati rendelete és az ezt módosító 5/2018.(III.22.), 8/2018.(IV.20.), 15/2018.(VI.22), 21/2018.(VIII.17.), 22/2018.(IX.21.), 28/2018.(XI.23.), 2/2019.(11.1.) valamint a 4/2019.(11.22.) önkormányzati rendeletekkel egységes szerkezetbe foglalt szövege Gödöllő város 2018. évi költségvetéséről és a gazdálkodással összefüggő egyes feladatokról

Gödöllő város önkormányzatának 2019. évi költségvetési rendelete: Gödöllő Város Önkormányzata Képviselő-testületének 1/2019. évi (II.1.) önkormányzati rendelete és az ezt módosító 9/2019.(IV.6), 11/2019.(VI.21.), 15/2019.(VIII.23), a 17/2019.(IX.20.) valamint 23/2019.(XI.22.) önkormányzati rendeletekkel egységes szerkezetbe foglalt szövege Gödöllő város 2019. évi költségvetéséről és a gazdálkodással összefüggő egyes feladatokról

Gödöllő város önkormányzatának 2020. évi költségvetési rendelete: Gödöllő Város Polgármesterének 7/2021.(III.26) rendelete a 7/2020.(III.16.), 12/2020.(IV.22.), 15/2020.(V.26.), 17/2020.(VI.12.), 23/2020.(IX.25.), valamint a 27/2020.(XI.20.) polgármesteri rendeletekkel módosított Gödöllő város 2020. évi költségvetéséről és a gazdálkodással összefüggő egyes feladatokról szóló 1/2020.(II.14.)

Gödöllő város önkormányzatának 2022. évi költségvetési rendelete: Gödöllő Város Önkormányzata Képviselő-testületének 1/2022. (II. 17.) önkormányzati rendelete Gödöllő város 2022. évi költségvetéséről és a gazdálkodással összefüggő egyes feladatokról

Paks város önkormányzatának 2015. évi költségvetési rendelete: Az önkormányzat 2014. évi költségvetéséről és végrehajtás rendjéről szóló 3/2014.(III.1) önkormányzati rendelet módosítása, Paks Város Önkormányzata Képviselő-testülete 2015. március 11-i ülésének 1. napirendi pontja

Paks város önkormányzatának 2016. évi költségvetési rendelete: Az önkormányzat 2016. évi költségvetéséről és végrehajtás rendjéről szóló 1/2014.(II.17) önkormányzati rendelet módosítása, Paks Város Önkormányzata Képviselő-testülete 2016. december 14-i ülésének 3. napirendi pontja

Paks város önkormányzatának 2017. évi költségvetési rendelete: Az önkormányzat 2017. évi költségvetéséről és a végrehajtás rendjérőt szóló 3/2017. (III.16.) önkormányzati rendelet módosítása, Paks Város Önkormányzata Képviselő-testülete 2017. december 12-i ülésének 2. napirendi pontja

Paks város önkormányzatának 2018. évi költségvetési rendelete: Az önkormányzat 2018. évi költségvetéséről és a végrehajtás rendjérőt szóló 9/2018. (II.16.) önkormányzati rendelet módosítása, Paks Város Önkormányzata Képviselő-testülete 2019. február 20-i ülésének 4. napirendi pontja

Paks város önkormányzatának 2019. évi költségvetési rendelete: Az önkormányzat 2019. évi költségvetéséről és a végrehajtás rendjéről szóló 2/2019. (11.22.) önkormányzati rendelet módosítása, Paks város Önkormányzata Képviselő-testülete részére tájékoztatásul 2020.április 14.

Paks város önkormányzatának 2020. évi költségvetési rendelete: Az önkormányzat 2020. évi költségvetéséről ás a végrehajtás rendjéről szóló 5/2020. (11.14.) önkormányzati rendelet módosítása,Paks Város Önkormányzata Képviselő testülete feladat- és hatáskörében Szabó Péter polgármester által 2020. december 22-én megalkotott önkormányzati rendeletről

Paks város önkormányzatának 2021. évi költségvetési rendelete: Az önkormányzat 2021. évi költségvetéséről és a végrehajtás rendjéről szóló 7/2021. (11.11.) önkormányzati rendelet módosítása, Paks város Önkormányzata Képviselő-testülete 202^ március 23-i ülésének 2. napirendi pontja

Paks város önkormányzatának 2022. évi költségvetési rendelete: Az önkormányzat 2022. évi költségvetéséről és a végrehajtás rendjéről szóló önkormányzati rendelet megalkotása, Paks város Önkormányzata Képviselő-testülete 2022. február 15-i ülésének 2.napirendi pontja

Szentendre város önkormányzatának 2014. évi költségvetési rendelete: Gödöllő Város Önkormányzata Képviselő-testületének 1/2015. (II. 17.) önkormányzati rendelete, a Város város 2022. évi költségvetéséről szóló 2/2014.(II.4.) önkormányzati rendelet módosításáról

Szentendre város önkormányzatának 2015. évi költségvetési rendelete, Szentendre Város Önkormányzat bevételei és kiadásai mérlegszerűen 2015. év

Szentendre város önkormányzatának 2016. évi költségvetési rendelete, Szentendre Város Önkormányzat bevételei és kiadásai mérlegszerűen 2016. év

Szentendre város önkormányzatának 2017. évi költségvetési rendelete, Szentendre Város Önkormányzat bevételei és kiadásai mérlegszerűen 2017. év

Szentendre város önkormányzatának 2018. évi költségvetési rendelete, Szentendre Város Önkormányzat bevételei és kiadásai mérlegszerűen 2018. év

Szentendre város önkormányzatának 2019. évi költségvetési rendelete, Szentendre Város Önkormányzat bevételei és kiadásai mérlegszerűen 2019. év

Szentendre város önkormányzatának 2020. évi költségvetési rendelete, Szentendre Város Önkormányzat bevételei és kiadásai mérlegszerűen 2020. év

Szentendre város önkormányzatának 2021. évi költségvetési rendelete, Szentendre Város Önkormányzat bevételei és kiadásai mérlegszerűen 2021. év

Szentendre város önkormányzatának 2022. évi költségvetési rendelete, Szentendre Város Önkormányzat bevételei és kiadásai mérlegszerűen 2022. év Paks város önkormányzatának 2014. évi költségvetési rendelete:

Tiszaújváros város önkormányzatának 2014. évi költségvetési rendelete:

Tiszaújváros város önkormányzatának 2015. évi költségvetési rendelete: Javaslat az önkormányzat 2015. évi pénzügyi tervéről szóló 3/2015.(II.27.) önkormányzati rendelet módosítására

Tiszaújváros város önkormányzatának 2016. évi költségvetési rendelete: TISZAÚJVÁROS VÁROS ÖNKORMÁNYZATA 2016. ÉVI KÖLTSÉGVETÉSÉNEK ÖSSZEVONT MÉRLEGE

Tiszaújváros város önkormányzatának 2017. évi költségvetési rendelete: Javaslat az önkormányzat 2017. évi költségvetéséről szóló 3/2017.(II.24.) önkormányzati rendelet módosítására, TISZAÚJVÁROS VÁROS ÖNKORMÁNYZATA 2017. ÉVI KÖLTSÉGVETÉSÉNEK ÖSSZEVONT MÉRLEGE

Tiszaújváros város önkormányzatának 2018. évi költségvetési rendelete: Javaslat az önkormányzat 2018. évi költségvetéséről szóló 4/2018.(II.23.) önkormányzati rendelet módosítására,

Tiszaújváros város önkormányzatának 2019. évi költségvetési rendelete: TISZAÚJVÁROS VÁROS ÖNKORMÁNYZATA 2019. ÉVI KÖLTSÉGVETÉSÉNEK ÖSSZEVONT MÉRLEG, 1.1. melléklet a 8/2019. (II.28.) önkormányzati rendelethez

Tiszaújváros város önkormányzatának 2020. évi költségvetési rendelete: TISZAÚJVÁROS VÁROS ÖNKORMÁNYZATA 2020. ÉVI KÖLTSÉGVETÉSÉNEK ÖSSZEVONT MÉRLEGE, 1.1. melléklet a 4/2020. (II.27.) önkormányzati rendelethez

Tiszaújváros város önkormányzatának 2021. évi költségvetési rendelete: TISZAÚJVÁROS VÁROS ÖNKORMÁNYZATA 2021. ÉVI KÖLTSÉGVETÉSÉNEK ÖSSZEVONT MÉRLEGE, "1. melléklet a 4/2021. (II.15.) önkormányzati rendelethez

Tiszaújváros város önkormányzatának 2022. évi költségvetési rendelettervezet: TISZAÚJVÁROS VÁROS ÖNKORMÁNYZATA TISZAÚJVÁROS VÁROS ÖNKORMÁNYZATA

Gazdasági fejlesztési dokumentumok

Berényi Mária, Patkó Dávid Levente, Burányi Endre, Schindler Kormos Eleonora, Bezerédy-Herald Balázs, Rhorer Ádám, Dima András, Zajovics András, Keller Judit, Dr. Hamar Anna: *Gödöllő Integrált Településfejlesztési Stratégia 2015-2020.*, Készült a KMOP-6.2.1/K-13-2014-0002 „Közép-Magyarországi Operatív Program – Fenntartható településfejlesztés a kis- és középvárosokban –Integrált Településfejlesztési Stratégiák kidolgozása” című projekt keretében.

Dr. Letenyei László, Berczeli Péter, Török József, Vesmás Bence; ÉrtékTérkép Kft.: Varga-Ötvös Béla, Boór Tamás, Ercsei Kálmán, Udvary Emese: *Gödöllő Városfejlesztési koncepció*, Készült Gödöllı Város Önkormányzata megbízásából, 2006. augusztus 1-jén., Budapest, TeTT Consult Kft

Dumtsa Jenő integrált városfejlesztési stratégia (Szentendre város Integrált városfejlesztési stratégiája), 2008, Szentendre,

Gödöllő Város Polgármestere: Előterjesztés; Javaslat Gödöllő Város Önkormányzatának 2019-2024 évekre szóló gazdasági programjának elfogadására, 2020. május 26.

Készítették:

MTA Regionális Kutatások Központja Dunántúli Tudományos Intézet: Paks Városfejlesztési koncepciója, Pécs, 2009.október

Paks Integrált Településfejlesztési Stratégiája: I. Kötet, „Dél-Dunántúli Operatív Program - Fenntartható településfejlesztés a kis- és középvárosokban – Integrált Településfejlesztési Stratégiák kidolgozása” Terra Studió Kft., Pro Urbe Kft. KÉSZ Közmű Kft.:

Paks Integrált Településfejlesztési Stratégiája: II. Kötet, „Dél-Dunántúli Operatív Program - Fenntartható településfejlesztés a kis- és középvárosokban – Integrált

Településfejlesztési Stratégiák kidolgozása", Terra Studió Kft., Pro Urbe Kft. KÉSZ Közmű Kft.:

Szentendre Város önkormányzata 2011: Integrált Városfejlesztési Stratégia, Dr. Dietz Ferenc, Budapest

Szentendre Város Önkormányzata INTEGRÁLT TELEPÜLÉSFEJLESZTÉSI STRATÉGIA, MINŐSÉGBIZTOSÍTÁS UTÁNI JAVÍTOTT VERZIÓ, 2015. augusztus, HitesyBartuczHollai Euroconsulting Kft., Pro Regio Nonprofit Közhasznú Kft. PESTTERV Kft.,

Szentendre Város önkormányzata: *Városfejlesztés és gazdaság-élénkítés Szentendre térségében*, A Dumtsa Jenő Keretstratégia Gazdaságfejlesztési rész-stratégiája, és 2014-2015. évi akcióprogramjai, 2014, Szentendre

Tiszaújváros Polgármesteri Határozat: az Önkormányzat 2019-2024. évre vonatkozó gazdasági programjának elfogadásáról, 22/2020. (IV.23.)

Tiszaújváros Város Integrált Településfejlesztési Stratégiája, Készítették az „ITS 2014 Konzorcium" tagjai, 2015

Weboldal források

168.hu Miniszteri biztos: Nincs mit kompenzálni a 47 nagyvárosnak az iparűzési adó miatt". *168.hu*.(https://168.hu/itthon/miniszteri-biztos-nincs-mit-kompenzalni-a-47-nagyvarosnak-az-iparuzesi-ado-miatt-202106). Letöltés:2022.03.19.

allamhaztartas.hu: „Pénzeszközökkel, finanszírozással kapcsolatos kérdések és válaszok", https://allamhaztartas.kormany.hu/vii-fejezet, Letöltés:2022.04.14.

juratus.hu: 2021.: Nem lehet csupán az íróasztal mellől megérteni a politikát – Interjú Török Gáborral". ELTE Jurátus. Elérés 2021. december 22. (https://juratus.elte.hu/nem-lehet-csupan-az-iroasztal-mellol-megerteni-a-politikat-interju-torok-gaborral/). Letöltés: 2021.12.22.

mol.hu: A Tiszai Vegyi Kombinát története, https://mol.hu/images/mol_hu/pdf/a_mol_rol/a-mol-petrolkemiarol/mpk/konyv_beliv_a4_v2014.pdf, Letöltés: 2022. 04. 19.

portfolio.hu: „Megjött a kormány döntése: ismét odacsap az összes magyar önkormányzatnak", https://www.portfolio.hu/gazdasag/20211126/megjott-a-kormany-dontese-ismet-odacsap-az-osszes-magyar-onkormanyzatnak-512856, Letöltés: 2022.04.14.

telex.hu: Szisztematikusan csinálják ki az önkormányzatokat, https://telex.hu/belfold/2021/01/14/szisztematikusan-csinaljak-ki-az-onkormanyzatokat, Letöltés: 2022.04.14.

Mellékletek

Önként vállalt feladat mutatószám	Gödöllő	Paks (betételhelyezés nélkül)	Szentendre	Tiszaújváros
2014	n.a.	0,118035907	0,275519737	0,531582896
2015	0,032449293	1,912546916	0,320764641	0,161943019
2016	0,025056032	2,356106883	0,18244129	0,537350212
2017	0,062093685	1,763933275	0,157809608	0,220096144
2018	0,028423692	2,066938729	0,236889506	0,289996764
2019	0,026430117	3,747508214	0,305761405	0,664661816
2020	0,016750466	3,223502931	0,248173668	n.a.
2021	0,014496809	2,274109118	0,081023587	0,282580721
2022	0,019141721	1,815153493	0,122846972	0,393170369
Átlag	0,027155657	2,276532901	0,213958606	0,359831623

1. táblázat: Önként vállalt feladat mutatószám

M.e: Ft	Gödöllő 1.	Paks	Szentendre 2.	Tiszaújváros
önként 2014	0	11045416000	1453306000	7648722000
kötelező 2014	0	3673899000	5274780000	5735177000
Egy kötelezőre jutó önként vállalt száma 2014	n.a.	3,006456084	0,275519737	1,333650557
HIPA-Önként vállalt bevétel 2014	2250000000	3781548000	0	1167239000
HIPA-Kötelező bevétel 2014		1573960000	1145000000	2654761000
önként 2015	143644000	19160734000	2034409000	2699160000
kötelező 2015	4426722000	3847320000	6342373000	16667344000
Egy kötelezőre jutó önként vállalt száma 2015	0,032449293	4,980280819	0,320764641	0,161943019
HIPA-Önként vállalt bevétel 2015	2250000000	3907072000	0	2148825000
HIPA-Kötelező bevétel 2015		0	1213148000	3853175000
önként 2016	147053000	9737355000	789501000	6738204000
kötelező 2016	5868966000	3920601000	4327425000	12539688000

Egy kötelezőre jutó önként vállalt száma 2016	0,025056032	2,48363835	0,18244129	0,537350212
HIPA-Önként vállalt bevétel 2016	2250000000	1660926000	0	1507678000
HIPA-Kötelező bevétel 2016		2339074000	Nem jelenik meg!	2794322000
önként 2017	345090000	10109532000	925818000	1804883743
kötelező 2017	5557570000	5731244000	5866677000	8200433265
Egy kötelezőre jutó önként vállalt száma 2017	0,062093685	1,763933275	0,157809608	0,220096144
HIPA-Önként vállalt bevétel 2017	2607000000	0	0	1405326305
HIPA-Kötelező bevétel 2017		4370000000	168000000	2796673695
önként 2018	146731000	13635107000	1303724000	2351260567
kötelező 2018	5162278000	6596764000	5503511000	8107885531
Egy kötelezőre jutó önként vállalt száma 2018	0,028423692	2,066938729	0,236889506	0,289996764
HIPA-Önként vállalt bevétel 2018	3021979000	0	0	722580425
HIPA-Kötelező bevétel 2018		4607717000	1882000000	3581419575
önként 2019	169077000	25293713000	1821676000	4900146111
kötelező 2019	6397134000	6749475000	5957835000	7372389975

Egy kötelezőre jutó önként vállalt száma 2019	0,026430117	3,747508214	0,305761405	0,664661816
HIPA-Önként vállalt bevétel 2019	2400000000	0	0	2337505887
HIPA-Kötelező bevétel 2019		4491535000	2271942000	2162494113
önként 2020	110517580	21564548000	1382678000	n.a.
kötelező 2020	6597880993	6689787000	5571413000	n.a.
Egy kötelezőre jutó önként vállalt száma 2020	0,016750466	3,223502931	0,248173668	#ÉRTÉK!
HIPA-Önként vállalt bevétel 2020	2332000000	0	0	3960000000
HIPA-Kötelező bevétel 2020		4600000000	2299100000	3960000000
önként 2021	96055955	17067455000	501469000	2687475509
kötelező 2021	6626006617	7505117000	6189173000	9510470139
Egy kötelezőre jutó önként vállalt száma 2021	0,014496809	2,274109118	0,081023587	0,282580721
önként vállalt 2021	2400000000	0	0	997004319
kötelező feladatok 2021		5330000000	1181192000	4352995681
önként 2022	130549140	11433454000	778439000	3381058163
kötelező 2022	6820136094	6298891000	6336656000	8599473495

Egy kötelezőre jutó önként vállalt száma 2022	0,019141721	1,815153493	0,122846972	0,393170369
önként vállalt 2022	2400000000	0	0	1059910036
kötelező feladatok 2022	0	5000000000	1507000000	4847951319

2. táblázat: Összesítő táblázat a felhasznált adatokkal; Forrás: KSH és költségvetési rendeletek

Ábrajegyzék:

1. ábra: Egy főre jutó kötelező feladatok, kiadások oldal a vizsgált települések bontásában (Forrás: Önkormányzati költségvetések) 24
2. ábra: Egy főre jutó önként vállalt feladatok, kiadások oldal a vizsgált települések bontásában (Forrás: Önkormányzati költségvetések) 25
3. ábra: Önként vállalt feladatokra kiszámolt mutatószám a vizsgált településenként éves bontásban (Forrás: Önkormányzati költségvetések) 26
4. ábra: Önként vállalt feladatok kiadási oldal nominális értéke a vizsgált település bontásában (Forrás: Önkormányzati költségvetések) 27
5. ábra: Önként vállalt és Kötelező feladatok kiadási oldalának nominális értékei Paks Város Önkormányzatának költségvetési rendeletei alapján (Ft-ban) 29
6. ábra: Önként vállalt feladatokra kiszámolt mutatószám Paks Város Önkormányzatának a Költségvetési rendeletei alapján, kiadási oldal 30
7. ábra: Önként vállalt feladatokra kiszámolt mutatószám Paks Város Önkormányzatának a Költségvetési rendeletei alapján, kiadási oldal (Betételhelyezessel és anélkül) 31
8. ábra: Saját szerkesztés, Forrás: Önkormányzati költségvetések 33
9. ábra: Önként vállalt feladatokra kiszámolt mutatószám Tiszaújváros Város Önkormányzatának a Költségvetési rendeletei alapján, kiadási oldal 34
10. ábra: Önként vállalt feladatokra kiszámolt mutatószám Tiszaújváros Város Önkormányzatának a Költségvetési rendeletei alapján, kiadási oldal (betételhelyezések nélkül) 35
11. ábra: Egy főre jutó önként vállalt feladatok éves bontásban Szentendre Város Önkormányzatának költségvetési rendeletei alapján 37
12. ábra: Önként vállalt feladatokra kiszámolt mutatószám Szentendre Város Önkormányzatának a Költségvetési rendeletei alapján, kiadási oldal 37
13. ábra: Önként vállalt és Kötelező feladatok kiadási oldalának a nominális értékei Gödöllő Város Önkormányzati Költségvetési Rendeletei alapján, Forrás: Önkormányzati költségvetések 39
14. ábra: Önként vállalt feladatokra kiszámolt mutatószám Gödöllő Város Önkormányzatának a költségvetési rendeletei alapján 39